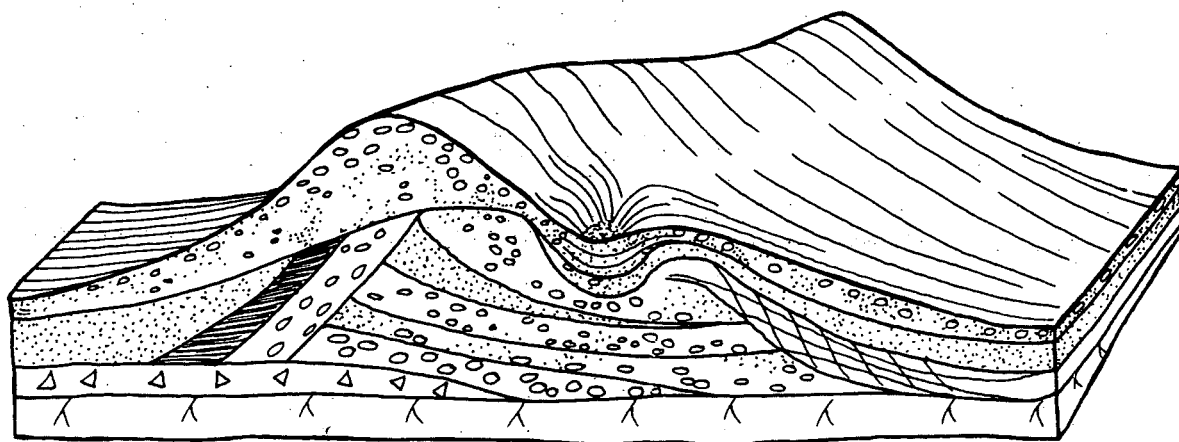

Länsstyrelsen i Kalmar län informerar 1985: 7

ÖVERSIKTLIG GRUSINVENTERING

MÖNSTERÅS

KOMMUN

JÖRGEN SVENSSON

LÄNSSTYRELSEN
I KALMAR LÄN

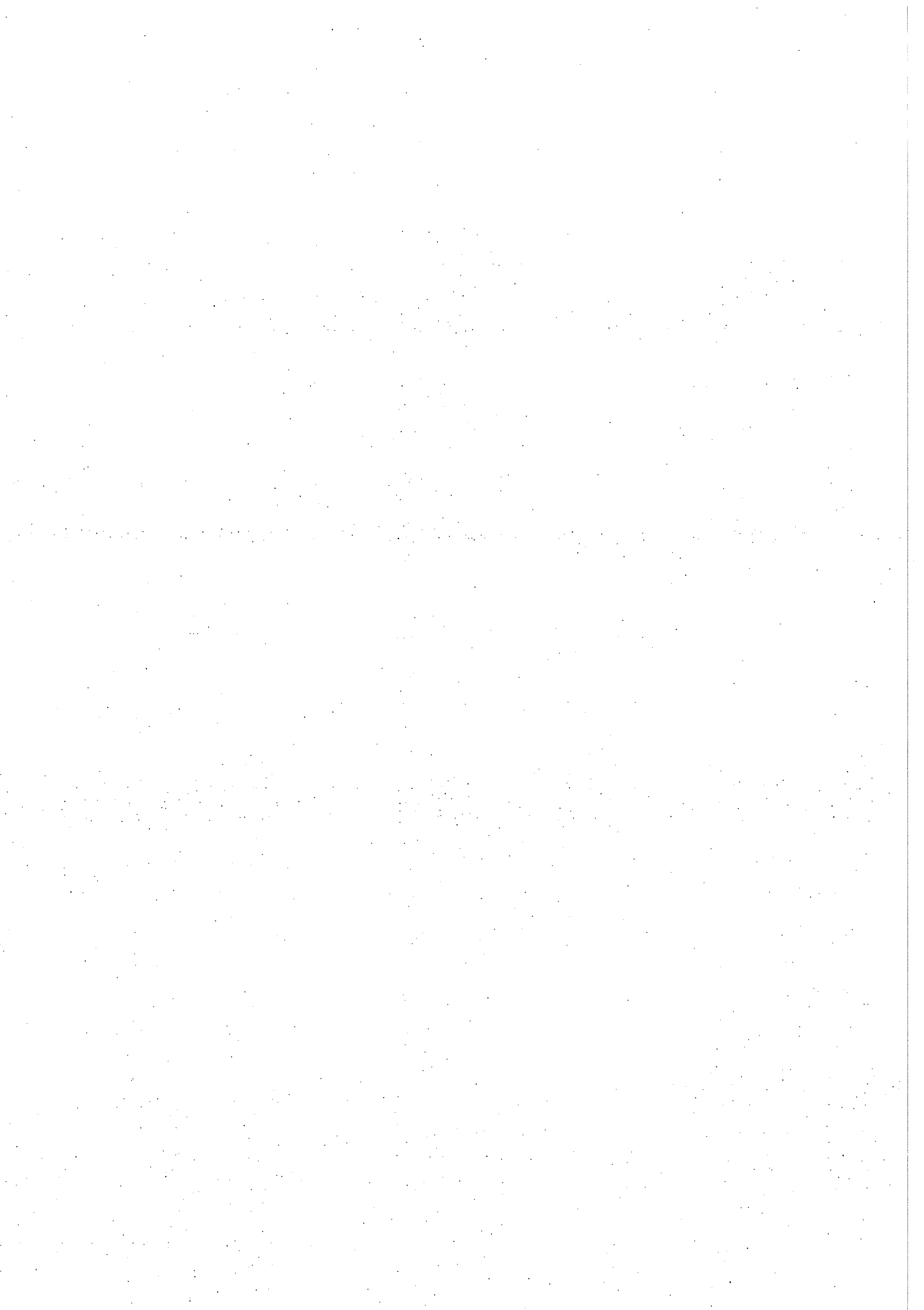
PLANERINGSAVDELNINGEN
NATURVÅRDSENHETEN

391 86 KALMAR
Tel: 0480/82 000

ÖVERSIKTLIG GRUSINVENTERING

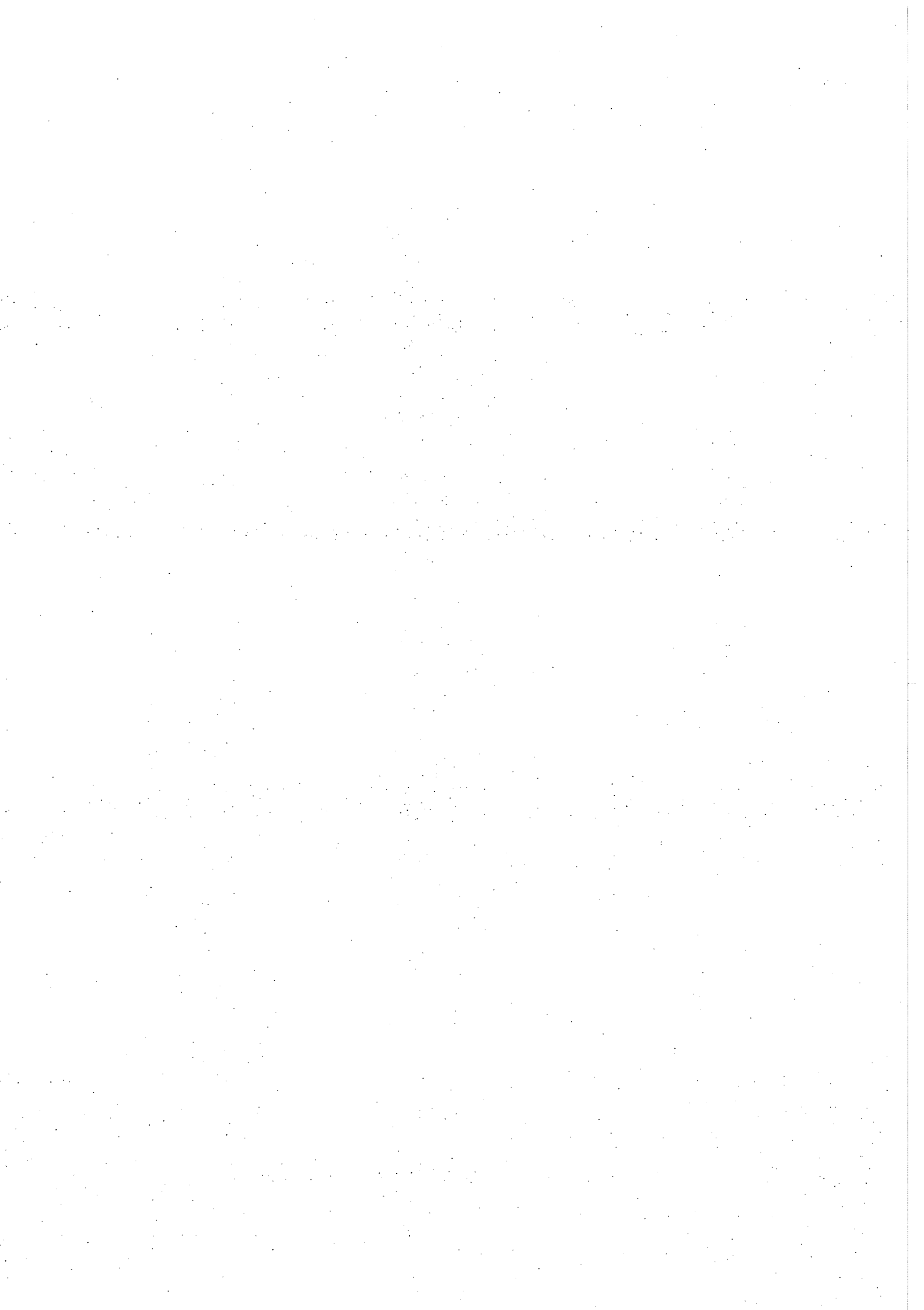
M Ö N S T E R Å S

KOMMUN

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

	<u>SID</u>
INLEDNING	1
METODIK	1
ALLMÄN GEOLOGISK ORIENTERING	5
REGIONAL GEOLOGISK BESKRIVNING	10
ALLMÄNT OM KOMMUNEN	15
OMRÅDET ÖSTER OCH NO OM MÖNSTERÅS	16
MÖNSTERÅSÅSEN	18
FLISERYDSÅSEN	20
RAMSHULTSÅSEN	23
STRANDBILDNINGAR NV OM TIMMERNABBEN ..	24
TIMMERNABBENÅSEN	25
HÖGSBYÅSEN	25
ÖDEBOÅSEN	28
KÄREMOÅSEN	28
KLASS 1 - OMRÅDEN	30
ÖVERSIKTSKARTA	31
DETALJKARTOR	32
PROFILER	41
GEOLOGISK ORDLISTA	43
LITTERATURFÖRTECKNING	48

INLEDNING

Här föreliggande grusinventering utgör till största delen en omarbetning av den inventering i flera delar, som för Kalmar läns fastlandsdel upprättades under 1960-talet.

Grusinventeringen har i huvudsak använts som underlagsmaterial vid länsstyrelsens och kommunens prövning av grustäktsärenden enligt 18 § naturvårdslagen, men har även utgjort ett viktigt underlagsmaterial i den fysiska planeringen i övrigt. Således har inventeringen betydelse rörande grundvattenfrågor, exempelvis vid skyddsområden och infiltrationsanläggningar samt rörande planering av vägar och bebyggelse. Exploatörer, skolor samt även enskilda personer har ofta visat intresse för inventeringen.

Inventeringen från 1960-talet har utförts av fyra olika inventerare och består av fem delar. Den är innehållsrik och delvis mycket detaljerad. Grusavlagringarnas utbredning redovisas i dessa inventeringar på generalstabskartan i skala 1:100000. Några av delarna har framställts i enbart ett par exemplar, varför de ej kunnat spridas på ett tillfredsställande sätt till avnämare.

Syftet med här föreliggande omarbetning har varit att:

komprimera textmaterialet,

redovisa grusförekomsterna på topografiska kartan i skala 1:50 000 för större läsbarhet,

systematisera sambandet mellan text- och kartmaterial,

göra en kommunvis redovisning av grusinventeringen,

ge inventeringen sådan form, att den utan större kostnader kan mångfaldigas.

METODIK

Underlagsmaterial för textdelen

Grusinventering för Kalmar läns fastlandsdel, del II-V,

Grusinventering för Kronobergs län,

Sveriges Geologiska Undersöknings (SGU) publikationer och beskrivningar till kartblad,

Övrigt: täktplaner, lokala geohydrologiska undersökningar.

I övrigt se litteraturförteckningen.

Kartunderlag

Geologiska kartbladet

Ankarsrum	SGU	Ser	Aa	nr	126	1904
Loftahammar	"	"	"	"	127	1904
Vimmerby	"	"	"	"	133	1905
Västervik	"	"	"	"	137	1907
Gamleby	"	"	"	"	147	1915
Skrikerum	"	"	"	"	157	1926
Lenhovda	"	"	"	"	15	1878
Oskarshamn	"	"	Ac	"	5	1903
Kalmar	"	"	"	"	6	1901
Ottenby	"	"	"	"	7	1902
Mönsterås med Högsby	"	"	"	"	8	1903

Jordartskartan 4G/4H Kalmar NO/Runsten NV SGU ser Ae nr 43 1980.

Flygbilder

Flygbilder över Kalmar län, svart-vita, i ungefärlig skala 1:20 000.

Genomförande

Arbetet med text- och kartbearbetning har skett kommunvis och grusavlagringarna beskrivs för varje kommun från norr mot söder.

Arbetsgången har varit följande:

Först har text- och kartmaterial ur den befintliga inventeringen studerats. Detaljer om grusförekomsternas

utbredning har sedan jämförts med geologiska kartan samt övrigt kartmaterial t ex utdrag ur konsultrapporter och täktplanekartor. Det bör påpekas, att vissa områden är mer väldokumenterade än andra beroende på tillgången av underlagsmaterial.

I ett andra moment har, med utgångspunkt från inventeringskartor, geologiska kartor och övriga kartframställningar, en flygbildstolkning utförts. Där bilderna ej givit entydigt besked om avlagringarnas utbredning, har i värdefulla områden besiktning i mindre omfattning skett. Fältkontroll har således ej kunnat genomföras i den omfattning, som varit önskvärd. Med inhämtade uppgifter som underlag har därefter utbredningen markerats på topografiska kartan i skala 1:50 000.

Klassificering

Klassificeringen av avlagringarnas geovetenskapliga värde har gjorts efter en tregradig skala (I-III).

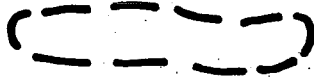

De olika delområdena har i allmänhet getts samma skyddsvärde som i den tidigare inventeringen. I några fall har klassen ändrats beroende på exempelvis täktverksamhet, som påverkat avlagringens skyddsvärde. Således har området där större täkt förekommit eller förekommer en nedklassning skett till klass III. Inom område av lägre klass kan dock mindre objekt med högt skyddsvärde förekomma.

Definition

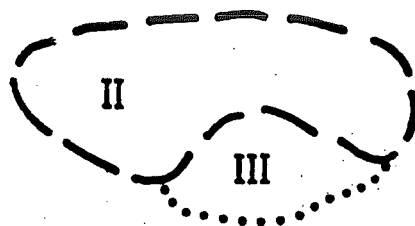
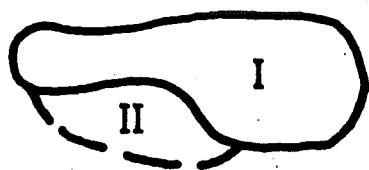
- Klass I Områden, som bedömts som synnerligen skyddsvärda.
- Klass II Områden, som bedömts som mycket skyddsvärda.
- Klass III Övriga områden.

Redovisning i text och på karta

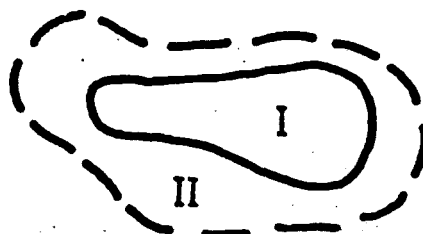
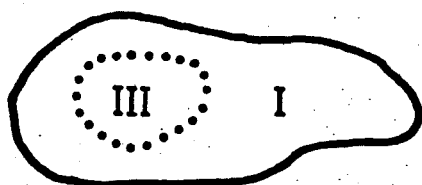
Grusförekomsterna markeras enligt följande på kartorna:

- Klass I
- Klass II
- Klass III

OBS! Vid övergångar mellan olika klasser markeras gränsen med den högre klassens beteckning. Exempel:

Om ett område inte till någon del har gemensam gräns med ett annat, markeras gränsen för vart och ett med respektive beteckning. Exempel:

Markeringarna kan förstärkas genom färgläggning. Därvid bör förslagsvis klass I inritas med rött, klass II med gult och klass III med grönt, vilket överensstämmer med vad som tidigare tillämpats.

Inom åspartier, där grustäktsverksamhet helt eller delvis utplånat ursprungliga former, markeras ändå grusförekomsten i sin helhet. Detta görs med motiveringen att visa helheten i ett sammanhängande åsparti.

Grusinventeringen presenteras kommunvis. Inom kommunerna Västervik och Vimmerby sker beskrivningen områdesvis, beroende i första hand på grusavlagringarnas uppträdande och utbredning, men även på att de tidigare inventeringarna har lagts upp sockenvis.

I de övriga kommunerna beskrivs grusavlagringarna åsvis. Avslutningsvis presenteras några profiler över grusavlagringarnas allmänna uppbyggnad jämte förklaringar.

Varje ås och/eller separat avlagring har på kartan åsatts ett nummer, objektnummer. Delområden av åsen har betecknats med små bokstäver i alfabetisk ordning från norr mot söder. Motsvarande bokstäver återfinns i den beskrivande textdelen till vänster om respektive delområdesbeskrivning. I anslutning härtill anges delområdets värde i den ovan nämnda tregradiga skalan.

Exempel: $\overset{a}{II}$, där a är det beskrivna delområdet, vilket åsatts klass II.

ALLMÄN GEOLOGISK ORIENTERING

De flesta avlagringar, grusåsar, deltan, terrasser, moräner m m, som idag återfinns i naturen, har avsatts i samband med den senaste nedisningen. Vissa typer av avlagringar bildas i nutid, t ex torv- och gyttjejordar, flygsandsdyner, floddeltan.

Sten-, grus- och sandavlagringarna bildades under landisens avsmältning. I små och stora sprickor samt tunnlar forsade smältvattnet fram. På detta sätt fördes enorma mängder material fram och avlagrades, då hastigheten på det framrusande vattnet avtog, så att vissa kornstorleksfraktioner ej längre på grund av sin tyngd kunde transporteras vidare. I och med detta skedde en uppsortering av kornstorlekarna.

De vanligaste isälvsbildningarna är rullstensåsar, deltan och terrassbildningar. Kännetecknande för Kalmar län är de många rullstensåsarna, som i NV-SO-lig riktning sträcker sig tvärs över fastlandsdelen till havet och mestadels ut i detta. Eventuellt kan avlagringar på Öland utgöra fortsättningen.

Rullstensåsar

Man brukar indela åsarna efter deras bildningsmiljö. Åsar, som bildats under högsta kustlinjen, dvs under dåtidens havs-sjönivå, uppvisar oftast en mjukt rundad profil, som uppstått då vågorna har bearbetat åsen i samband med landhöjning/vattenytesänkning. På åsarna uppträder här en svallkappa, (se figur 1, sid 7). Dessa s k subakvatiska åsar är ofta uppbyggda som en serie åskullar, som ligger med en viss regelbundenhet. Mellan åskullarna är åsen smalare och mindre mäktig. Denna typ av ås kallas ibland pärlbandsås. Lagringen i en pärlbandsås är oftast välvd kring en åskärna av grovt material, block och sten. För rullstensåsar, som varit kraftigt vågsvallsbearbetade, erhålls en asymmetrisk åsprofil, där krönet ej motsvarar åsens ursprungliga form utan är resultat av svallningen, (se figur 2, sid 7).

I åsar, som bildats över högsta kustlinjen, s k supraakvatiska, har materialet avsatts i plana lager i en iskanal. När isen smält bort, har materialet i kanterna glidit ut till naturlig raslutning, varför sidorna på dessa formationer är brantare än hos de subakvatiska. Där avlagringens höjd varit stor i förhållande till dess bredd, har en ås med vass kam uppstått, s k getryggsås, (se figur 3, sid 8).

En annan typ av ås är den s k. slukåsen, som bildas utför en sluttning i en spricka i isen vinkelrätt mot isrörelseriktningen, (se fig 6, sid 9). Den är vanlig i fjälltrakternas branta sluttningar. I övrigt är det sällsynt med slukåsar. SO om Orrefors vid Kolsbygd och N om Örsjösjön i Nybro kommun finns dock avlagringar, som kan vara slukåsar.

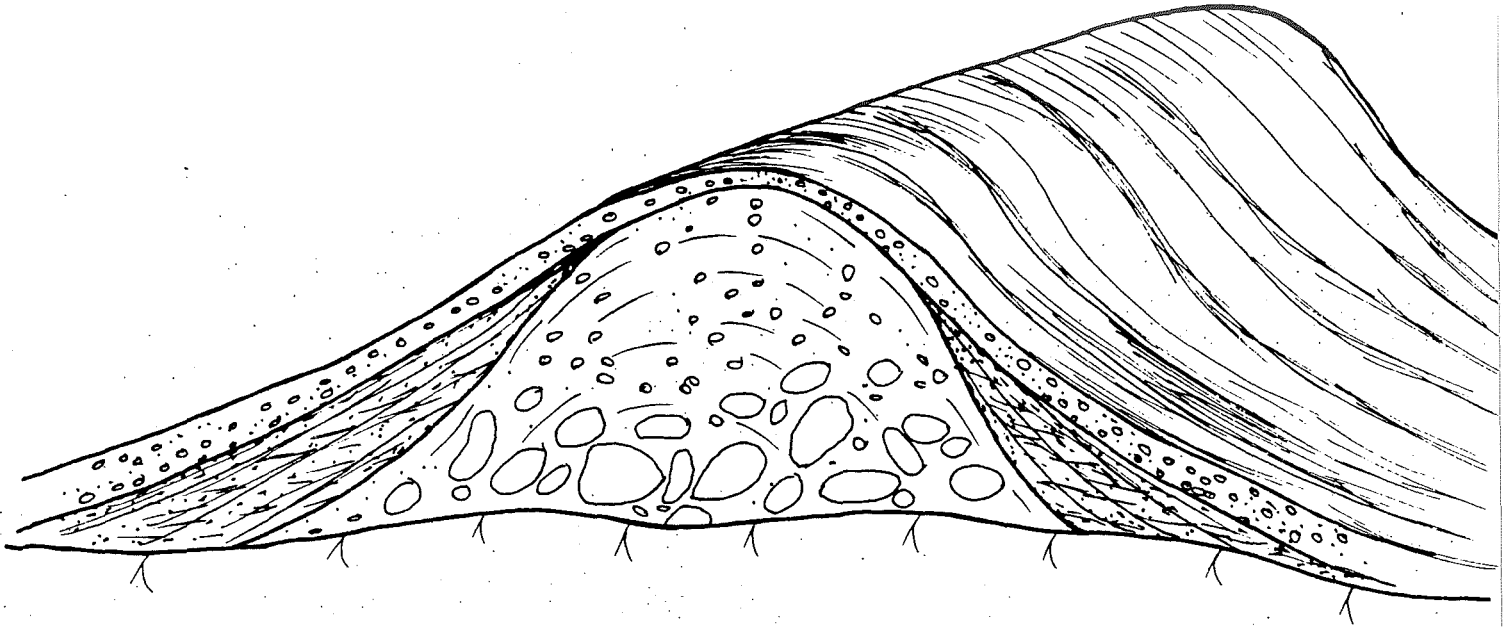
Isälvsdeltan

Isälvsdeltan är oftast uppbyggda i anslutning till att en dalgång plötsligt vidgar sig och blir bredare, men deltan förekommer också i själva dalmynningen. Detta kan förklaras med att trycket i de framrusande vattenmassorna lättat vid utvidgningen i dalgången, varvid en sedimentation kunnat ske. Deltabildningarna är uppbyggda till en vattennivå, som i vissa fall indikerar högsta kustlinjen, men ibland har deltan utbildats på högre nivåer i uppdamda lokala issjöar. Till deltabildningarna ansluter som oftast en ås i ett dräneringsstråk, genom vilket materialet förts fram till deltat. En sådan ås brukar kallas för matar- eller tillförsel-ås eller "feeding esker", (se figur 4 och 5, sid 8 och 9),

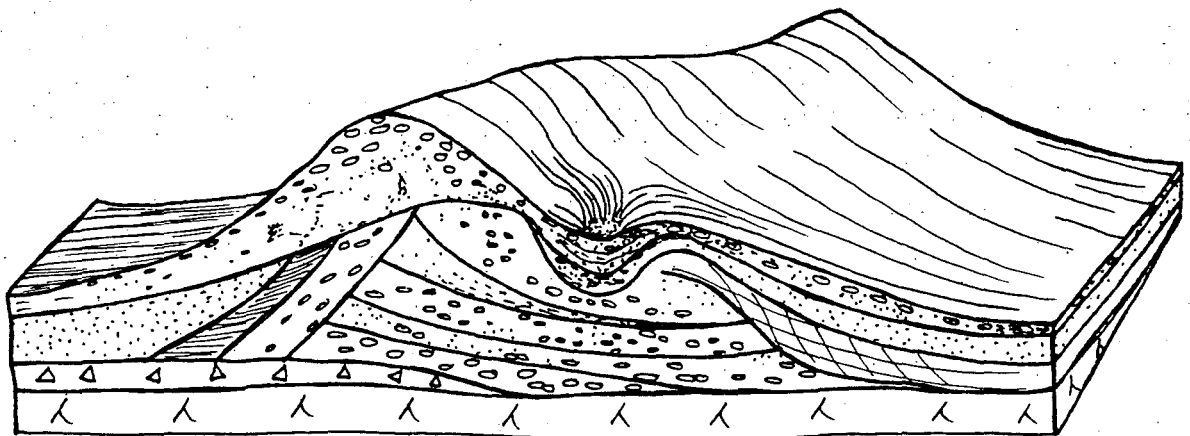
Terrassbildingar

En lateralterrass är en isälvsbildning, där smältvatten har strömmat utefter och mellan en dalsida och isen och där avsatt material. En annan form av terrasser återfinns i dalgångar, där ett vattendrag eroderat sig ned i dalfyllnadssedimenten. Dessa terrassplan är alltså utpreparerade efter isavsmältningen, (se figur 7, sid 9).

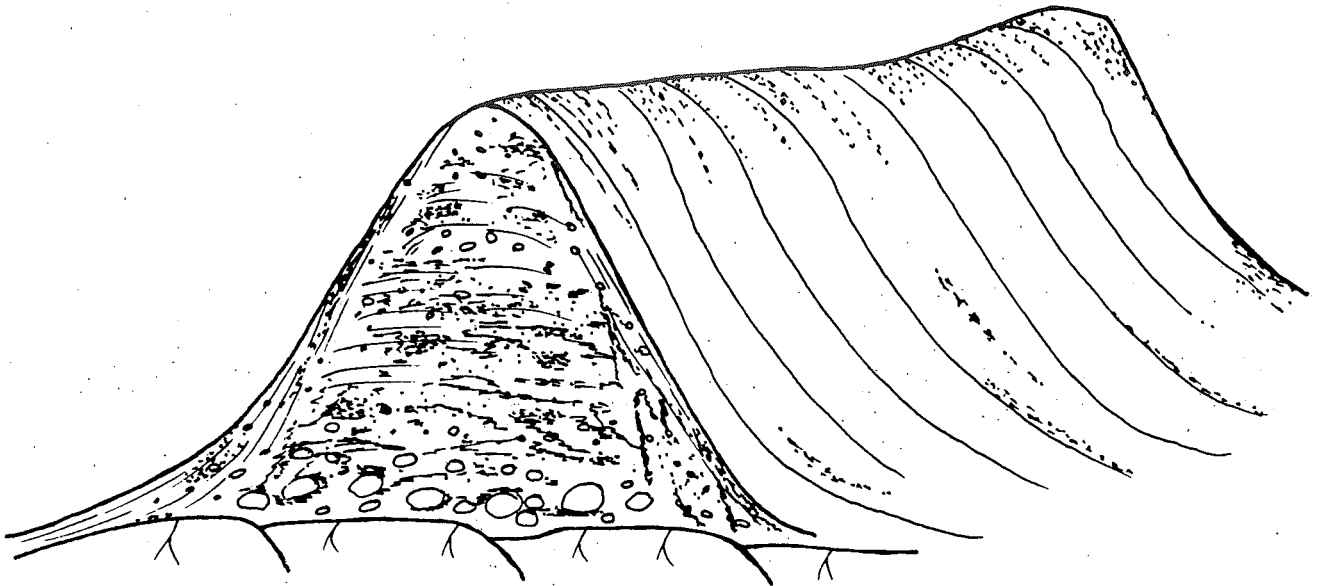
I ordlistan under rubrik 5 förklaras ytterligare vissa geologiska termer och begrepp.

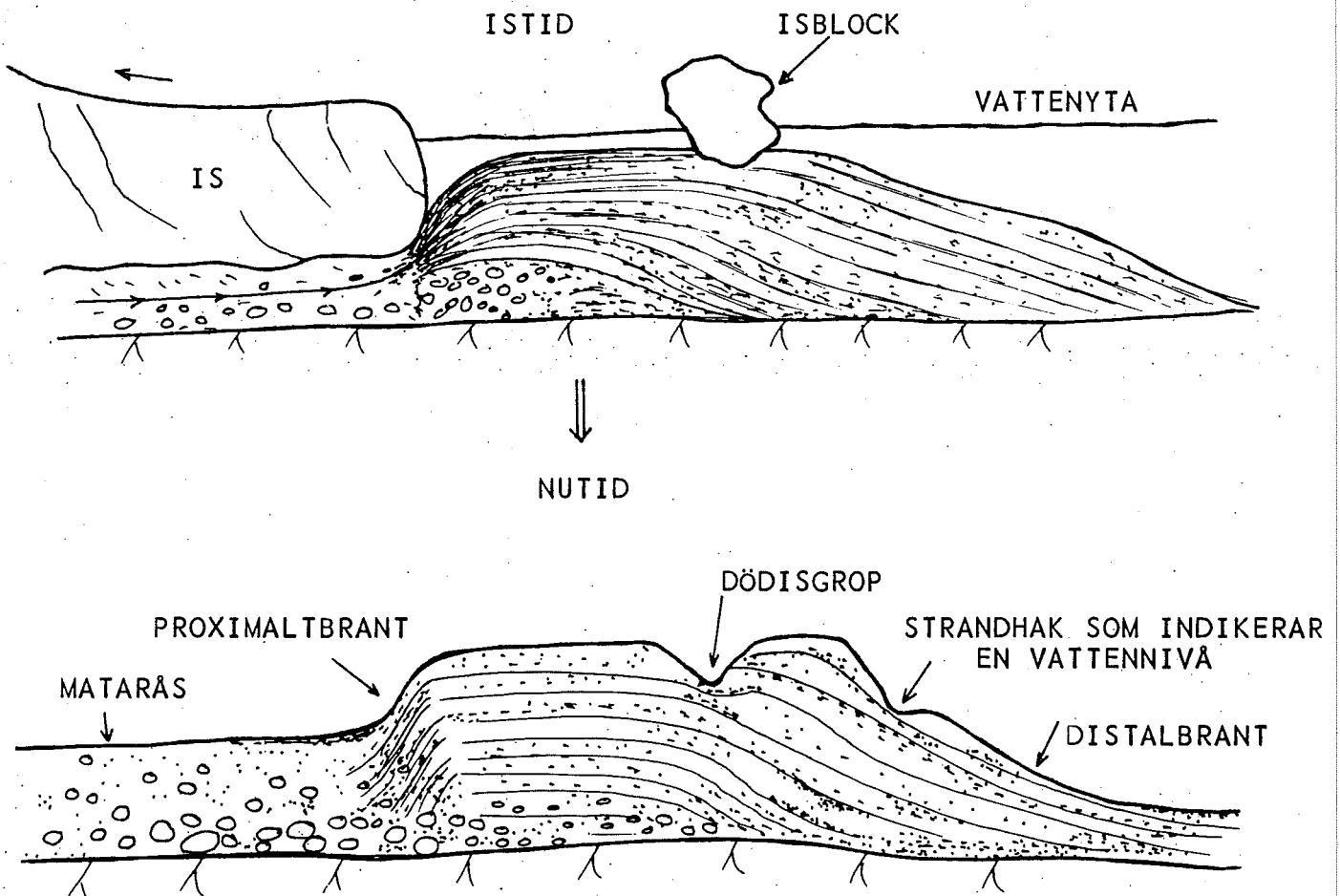
FIGUR 1. Rullstensås bildad under högsta kustlinjen, subakvatiskt bildad.

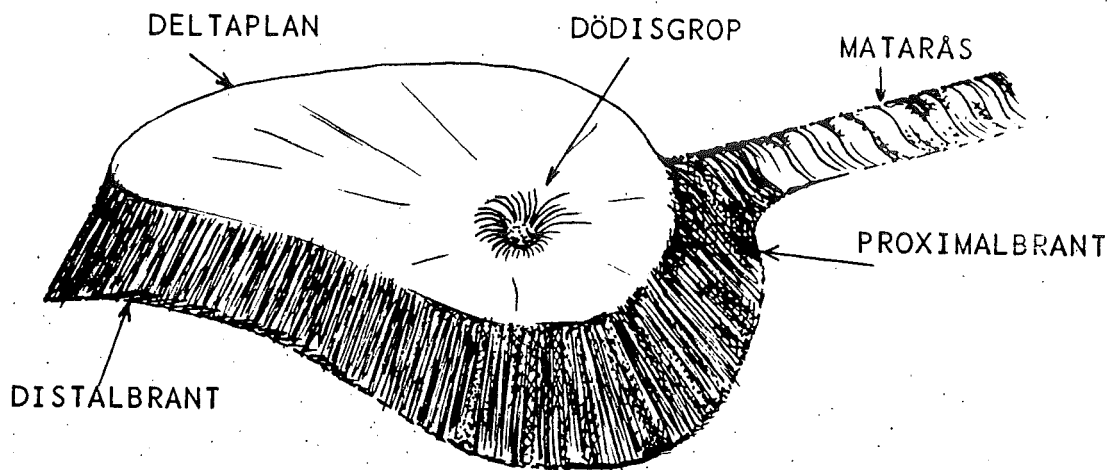
FIGUR 2. Rullstensås som genom vågbearbetning erhållit en asymmetrisk profil.

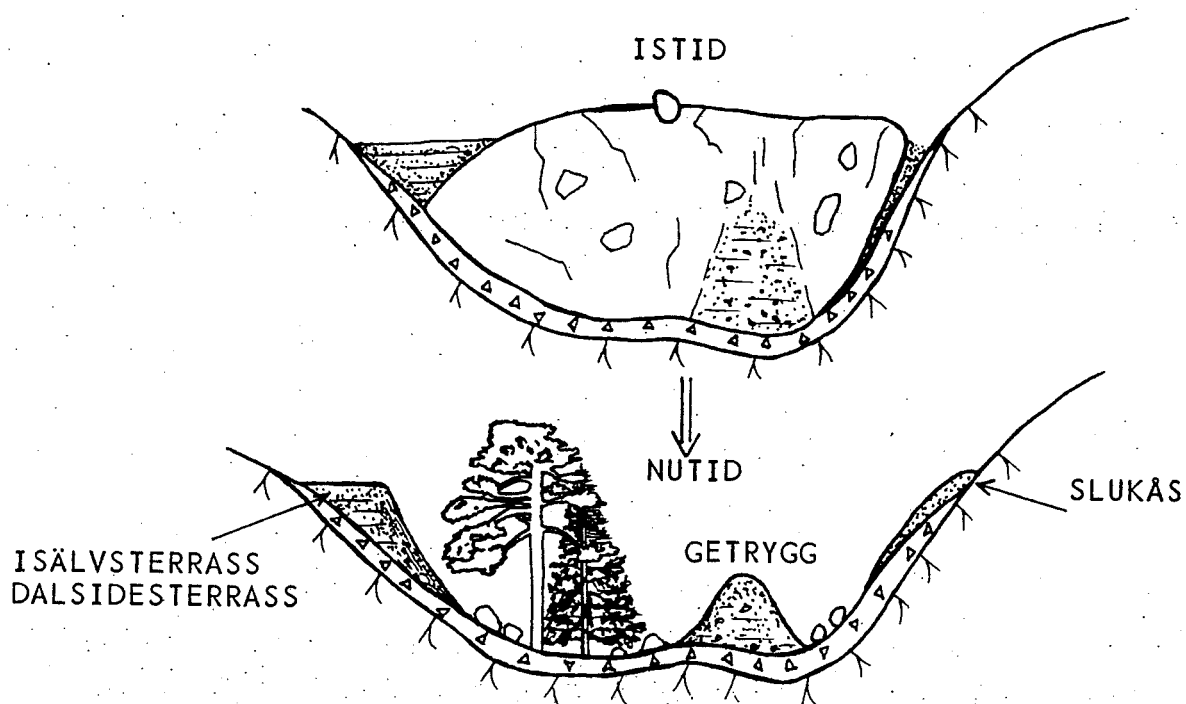
FIGUR 3. Rullstensås bildad över högsta kustlinjen, supraakvatiskt bildad, kallad getryggsås.

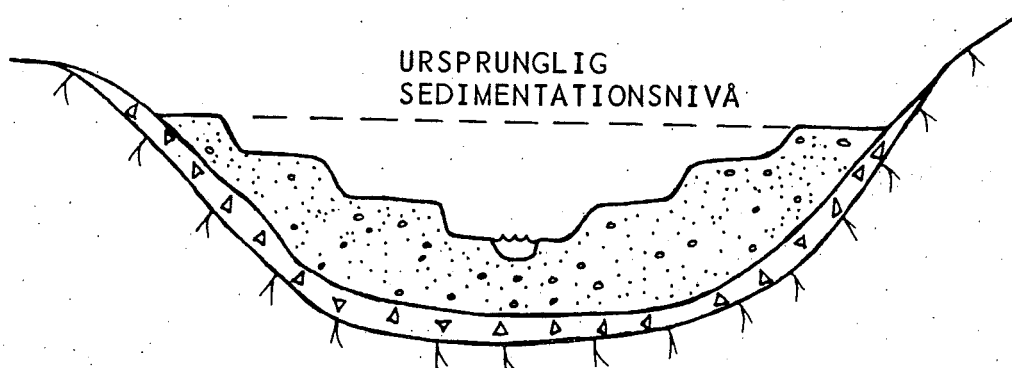
FIGUR 4. Skärning genom ett isälvsdelta.

FIGUR 5. Isälvsdelta.

FIGUR 6. En dalgång med utbildning av terrass, slukås och getryggsås.

FIGUR 7. Olika terrassplan, som utbildats i en dalgång genom ett vattendrags erosion på olika nivåer.

REGIONAL GEOLOGISK BESKRIVNING

Inom ett så vidsträckt område som Kalmar läns fastlandsdel, som sträcker sig 21 mil längs Östersjön och från kusten 6 mil inåt mot Sydsvenska höglandet, uppträder sjölvfallet ett flertal naturtyper. Fyra naturgeografiska regioner kan därvid i första hand urskiljas.

- A. Dallandskapet i nordost.
 - B. Sydsvenska höglandets randområde.
 - C. Den småkulliga mellanregionen.
 - D. Kustslätten i sydost.
- A. Norra delen av länet, framförallt Västervik och norra delarna av Oskarshamns kommun, karaktäriseras av sprickdalar. Berggrunden, som här domineras av kvartsiter, Smålandsgranit, förskiffrad granit och ytbergartsgnejs, är uppdelad i ribbor, skilda av talrika smala sprickdalar, som grävts ut av inlandsis och rinnande vatten. Det kala eller nästa kala berget täcker mer än hälften av landytan. Jordlagren utgörs till största delen av finsediment, som finns i dalgångarna. Grusavlagringarna uppträder här till stor del i anslutning till dalgångarna i form av dalsidesbildningar och deltan.
 - B. Västra delen av länet, i Vimmerby, Hultsfred, Högsby och NV delen av Emmaboda kommun, rymmer en utlöpare av det sydsvenska höglandet. Högst når landet vid Lönneberga i Hultsfreds kommun med ca 270 m ö h. I Emmaboda kommun når landet ca 230 m ö h ca 6 km NNO om Eriksmåla. Berggrunden utgörs i detta område av Smålandsgranit och Smålandsporfyr. Jordlagren består mestadels av morän och grusavlagringar. Landformerna är mycket varierande. Typiskt för denna del är stora, på översta delen oftast odlade moränhöjder med bergskärna, skilda av mer eller mindre markanta dalgångar. De största grusförekomsterna i området förekommer inom Vimmerby och Hultsfreds kommuner. I trakten av Rumskulla finns stora platåliknande grusavlagringar. I Silveråns och Emåns dalgångar uppträder stora grusmassor som dalfyllnader vilka fått sina nuvarande former av vattendragens erosion.
 - C. De mellersta delarna av länet uppvisar små, kuperade landformer. Det utgör övergången från de ovan beskrivna områdena till slättbygden i SO. Berggrunden utgörs i mellanbygden av mestadels Smålandsgranit, Smålandsporfyr och förskiffrad granit. Jordlagren består av morän och

grusavlagringar; i södra delarna dominerar morän. Grusavlagringarna är i mellanbygden mestadels knutna till rullstensåsar, där Högsbyåsen, Bäckeboåsen, Nybroåsen och Lindåsen är några av de mäktigaste. Rullstensåsarna och vattendragen är karaktäristiska inslag i landskapsbilden, t ex Högsbyåsen utmed Emåns dalgång SO om Högsby.

- D. Kustlandskapet mot Kalmarsund utgörs av slättbygd. Berggrunden, som här mestadels består av Smålandsgranit, Smålandsporfyr och en remsa av sandsten längst i öster, har en jämn yta. I det flacka landskapet utgör moränhöjder och rullstensåsar, trots att de sällan är mäktiga, markanta inslag i landskapsbilden. Jordlagren domineras av morän och grusförekomster. I de södra delarna av slättbygden är moränen dominerande. Rullstensåsarna, som uppträder med markanta och mäktiga former i mellanbygden, är i slättbygden till stor del påverkade av svallningsprocesser. Det betyder, att åsarna är mjukt avrundade och ibland svåra att följa i landskapet.

Berggrunden

Berggrunden inom Kalmar läns fastlandsdel består huvudsakligen av sju olika bergartstyper, där den s k Smålandsgraniten dominerar, se bergartskarta figur 8, (sid 14).

Kvartsit: Kvartsiten har en ålder av minst 2220-2465 miljoner år och består av omkristalliserad sandsten, där dock kornstrukturen är föga utpräglad. Beroende på lokaliseringen kallas den för Västervikskvartsit. Den rena kvartsiten är rödaktig, gråvit eller grå till svartgrå.

Förskiffrad granit: Utgörs av den gråröda Loftahammargraniten samt av ett stråk med hornbländerik gnejsgranit mellan Vetlanda och Oskarshamn. Denna bergart, som har magmatiskt ursprung, bildades för ca 1800-1925 miljoner år sedan.

Smålandsgranit: Den dominerande bergarten i mellersta och östra delarna av Småland. Den varierar mellan ljusgrå och röd färg. Även kornstorleken uppvisar en variation mellan fin-, medel- och grovkornig granit. I vissa fall uppträder en så kallad ögongranit, där "ögonen" utgörs av stora, ofta ljusröda, kristaller i en finkornig massa. Smålandsgraniten, som har magmatiskt ursprung, är ca 1655-1690 miljoner år gammal.

Smålandsporfyr: Porfyren, som oftast är röd eller brunaktig till färgen, uppträder som inträngningar i Smålandsgraniten. Porfyren, som är hård och flisig, har vulkaniskt ursprung och bildades ungefär samtidigt som Smålandsgraniten. Den täta flintlika mellanmassan, som uppträder mellan de millimeterstora kristallerna, kallas för hälleflinta.

Ytbergartsgnejs: En ljus bergart, som bildades då Smålandsgraniten trängde upp som magmor i kvartsiten för ca 1655-1690 miljoner år sedan. Ytbergartsgnejsen är en bergart, där resten av den äldre berggrunden finns kvar som mer eller mindre gnejsartade rester i en massa av nykristalliserade mineral. Ett annat namn på den här bergarten är migmatit, vilket betyder blandbergart.

Grönsten: Är en sammanfattande benämning på metamorft omvandlade, ofta kloritiserade, basiska magmabergarter. Färger på dessa bergarter, exempelvis gabbro, diorit och amfibolit, är mörk, ofta med en mörkgrön nyans. Grönstenarna har sannolikt bildats inom samma tidsperiod som Smålandsgraniten.

Sandsten: Är en ljus sedimentär bergart, som bildades för ca 600 miljoner år sedan av kvartskorn från eroderade, äldre bergarter. Ålderskillnaden mellan sandstenen och underliggande urberg är således ca 1 miljard år.

Jordarterna

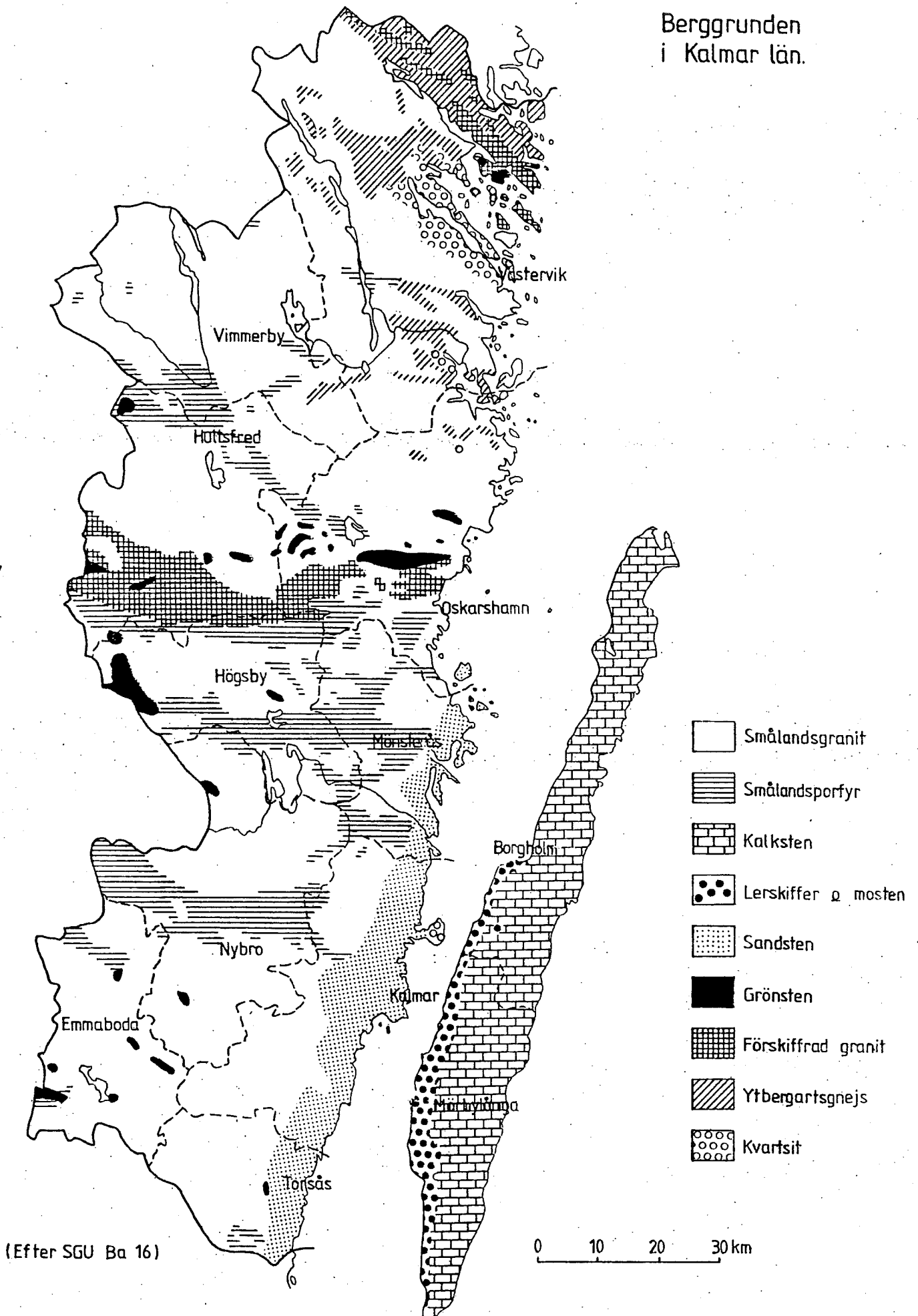
De jordarter, som till största delen täcker berggrunden i länet, bildades i samband med senaste landisens framryckande och avsmältning. Den dominerande jordarten är morän, bildad genom att äldre jordarter och berggrund krossades och maldes samman av landisens rörelse och tryck. Moränen, som består av alla jordartsfraktioner mellan block och ler, avsattes under, framför och vid sidan av landisen. Morän, som låg i eller på isen, avsattes vid avsmältningen ofta på den förut avlagrade moränen. Man talar därför om sido-, front-, änd-, botten-, yt- och dödismorän beroende på avsättningsmiljö.

I inlandsisens slutskede bildades de glacifluviala bildningarna, vilka avsattes i anslutning till isälvar, som mynnade ovanför eller under en sjö- eller havsyta. Olika typer av isälvsavlagringar har redovisats under "Allmän geologisk orientering".

Svalljordarter, t ex svallgrus och svallsand började bildas direkt efter avsmältningen då landytan långsamt höjde sig ur havet. Vidare bildades flygsandsjordar efter avsmältningen, då vegetations-täcket var ringa.

Flygsandsjordar bildas även i nutid, dock i mindre omfattning. Jordarter, som bildas i nutid, är organiska jordarter, såsom torv och gyttja, svämjordarter då floder och älvar svämmas över samt vittringsjordarter från kemisk och/eller mekanisk vittring.

Figur 8
Berggrunden
i Kalmar län.

ALLMÄNT OM KOMMUNEN

Mönsterås kommun ligger mestadels inom kustslättområdet med undantag för den NV delen, som tillhör det småkuperade området. Intressant att notera är övergången från en klippskärgård till en mycket yngre moränskärgård, som sker från norr mot söder.

Berggrunden utgörs av Smålandsgranit, Smålandsporfyr samt en ca halvmil bred remsa av sandsten närmast kusten. De sprickzoner, som förekommer i berggrunden, återspeglas till stora delar av dalgångarnas och sänkpartiernas orientering. Den dominerande NV-SO-liga orienteringen kompletteras ställvis med nästan vinkelräta sprickzoner, dvs NO-SV-liga. Alla sprickzoner är naturligtvis inte topografiskt framträdande utan döljs av ett utjämnande jordtäckte.

Jordarterna domineras av morän, som täcker större delen av kommunens yta. Den är lokalt blockrik, som vid Örnebäcken och mellan Mönsterås och Koverhult. Grusförekomsterna är koncentrerade till de rullstensåsar, som sträcker sig i NV-SO-lig orientering genom kommunen. Åsarna utgörs av Mönsteråsåsen, Fliserydsåsen, Ramshultsåsen, Timmernabbenåsen, Högsbyåsen med anslutande Ödeboåsen samt norra delarna av Kåremoåsen. Förutom åsbildningarna finns ett antal svallgrusbildningar och strandavlagringar.

Svallgrusbildningarna återfinns i huvudsak NO om Mönsterås, medan två vetenskapligt intressanta strandavlagringar finns SSV om Mönsterås, Ramsås- och Ancylusvallen. Strandavlagringarna anses, enligt Munthe (1904, 1940), utgöra gränserna för två av Östersjöns forna utbredningar, Ancylussjön och Litorinahavet.

Hela Mönsterås kommun har legat under högsta kustlinjen, vilket till stor del förklarar moränkullarnas och grusåsarnas mjuka och delvis flacka utformning.

1 OMRÅDET ÖSTER OCH NO OM
MÖNSTERÅS

Karta 1, 2

Inom skärgården är följande öar av intresse:
Sandö, Taktö, Vällö med Vällöromp, Gåsö,
Svartings-skär, Yttre Långskär och Björnö.

Sandö

- a
I Sandö är uppbyggd av sandstenshällar i SO med anslutande svallad morän, som bildar en låg, ost-västlig rygg, och en nordlig, ovalt formad del bestående av strandavlagringar. Dessa är uppbyggda av klappersten och har formen av vackra, koncentriskt anlagda vallar. Ön är till stor del bevuxen av en vacker ekskog med intressant markvegetation.

Taktö

- b
I Taktö är till övervägande del uppbyggd av klappervallar med nord-sydlig utsträckning. Ön är till största delen bevuxen av ekskog med tät undervegetation.

Vällö med Vällöromp

- c
I, II Större delen av Vällö består av svallad morän, medan Vällöromp och näset till Vällö täcks av svallbildningar, som varit utsatta för vågsvallomlagring. Strandvallar av klappersten och grus omgärdar koncentriskt stora delar av näset och Vällöromp. Öster om Malmudd finns, innanför den bukformade sandstranden, flygsandsdyner.

Öarnas vegetation domineras av hedtallskog.

Gåsö

- d
I På Gåsö utbreder sig på SV delen grova svallgrusavlagringar. Gåsö SÖ udde består av en spetsigt utskjutande, stenig svallgrusrevel.

Svartings-skär och Yttre Långskär

- e
I På Svartings-skär och Yttre Långskär finns vågformade svallgrusryggar med i stort sett ost-västlig utsträckning.

Björnö

- f
I Väster om Björnö by sträcker sig en markant, kilometerlång, nord-sydlig höjdräcka längs Lyckefjärd. Den bildar en vanligen 3-4 m hög, 50-100 m bred åsrygg, som kan vara en isälvsbildning.

Avlagringar och bildningar på fastlandet NO
Mönsterås

- g
II, III Söder om kommungränsen vid Emån ligger en svallgrussträng som en låg flack rygg med ett par luckor.
- h
III Vid Träsket ligger ett brett svallsandbälte nedanför svallgrusterrassen. SO St. Smederum fortsätter svallgrussträngen med svagt kullig yta norr om Perstorpet.
- i
III Vidare och närmare Nygård ligger svallgrussträngen dels i form av en terrass nedanför den svallade moränhöjden, dels som en jämn sluttning. Höjdskillnaden uppgår till ca 6 m.
- j
II I västflanken av den svallningsutjämnade, låga höjdplatån norr om Nygård ligger en sträng med sten, grus och sand, som förmodligen avlagrats av vågsvall. Vid Nygård ligger svallgrus på sydsluttningen av den svallade moränplatån. Här buktar svallgrussträngen ut till några hundra meters bredd.
- Vid Nytingsmåla och norr om Nybygget ligger 4-5 m höga gruskullar.
- k
II, III Mellan Hammarglo och Lervik ligger en svallningsplatå, av allt att döma bildad av moränkullar, som genom vågsvallet jämnats ned.
- Större delen av Hammarglo by har ett terrängbetingat läge på en vacker höjdrygg, som sträcker sig i en båge mot NO för att efterhand vrida mot SO.
- l
II Från en punkt ca 1 km SSV Åserum sträcker sig en strandvall utefter vägen ned till Torp. Den väl markerade strandvallen längs riksvägen utgör det högsta partiet i den starkt svallade terrängen. Munthe (1904) anser höjdryggen vara Litorinahavets gränsvall (jämför Ramsåsvallen).

- m
III 2,5 km NNV Älmhult ligger ett mindre område med, av allt att döma, omlagrat isälvs-material.
- n
III Öster om Gelebo är ett område med spridda grusförekomster och enl Munthe (1904) går här en gränsvall för Ancylushavet.
- o
I, II Från riksvägen sträcker sig längs vägen mot Älmhult en ca 4 m hög, omkring 100 m bred ås med markerad ryggform. Vid den kraftiga landsvägskröken fortsätter åsen i en vacker båge mot NV. Åsmarken är en enbevuxen hage med flera fornlämningar.
- o
II Öster om Torp ligger strandvallar som en krans kring en låg svallgrushöjd. En vacker strandvall, inemot 1 m hög, ligger strax norr om landsvägen mot Hammarglo och ca 2 m över den.
- p
III Från Torp ned till Boslätt ligger svallgruset som en sträng med ett par hundra meters bredd i den SV sluttningen av en några meter högre belägen, kraftigt svallad morännya.

2 MÖNSTERÅSÄSEN

Karta 2, 5

Mönsteråsåsen är vackrast utbildad utmed Mönsteråsviken. Den är kraftigt påverkad av svallning och täckt av grovt svallgrus, sträckvis med mycket block. NV om Mönsterås avtar åsen i mäktighet.

- a
III Mönsteråsåsen börjar uppträda i uppodlade kullar i området vid Granerum.

Efter Örnebäckens genombrott fortsätter åsen med en markant 5-6 m hög rygg ned mot Botorpet. SO om Botorpet avbryts åsen av ett parti med svallad morän mellan bergklackar.

- b
II, III Väster om Lilla Forsa är åsen utjämnad till plana fält av grusig sand. Här ligger några fornlämningar.

Vidare skingrar sig åsen med blockig rygg och 4-5 m höjd genom hagmark med rikt inslag av lövträd.

- c
II Vid Fliserydsvägen 600 m SV gården Harrstorp svänger åsen mot OSO och följer med smal rygg, vägen till Mönsterås. Vid Mølstad är åshöjden ca 5 m. Åsgruset vilar här på berg.

- d
II Genom Mönsterås kröker ryggen från NV-SO riktning till NO-SV för att vid vägkorsningen mot Oknö skarpt svänga tillbaka i riktning mot OSO-SO. Vid kyrkan ligger åskränet ca 6-7 m över hamnen.
- e
II Efter ett litet avbrott omkring 750 m NO Ljungnäs fortsätter åsen, nu lägre och smal, mot Nynäs, där ryggen breddas till en plan rygg och når 10 m höjd.
- f
I, II Vidare mot Oknö-ström sträcker sig åsen först med en rad svallade kullar och sedan med vacker segmenterad åsform med karakteristiskt svallgrusskal med mycket sten och block. Den väl avgränsade ryggen ca 1 km NV Oknö-ström består av inemot 200 m breda och 5-6 m höga åskullar.
- g
II Efter Oknö-ström uppträder åsen med central krönrygg med anslutande svallterrasser för att 800 m senare smalna av till ett något flikigt näs mellan Oknöviken och Mönsteråsviken. Oknö är ett stort ökomplex, vars norra del består av grovt svallgrus, som av allt döma är en starkt svallningspåverkad rullstensås, medan den mer låglänta södra delen med oregelbundna, långgrunda stränder är uppbyggd av svallad morän och svallsand. Öns NÖ sluttning, som vetter mot Mönsteråsviken, är delvis starkt blockig. Där återfinns bl a en rad strandvallar. På SÖ sidan av ön ligger en terrasskant längs strandvägen på ca 4 m höjd och över denna ytterligare en terrass.
- h
I Oknöskär är en starkt svallad holme med en uppe mot 5 m hög, tvärt krökt ryggrad i form av en grusig klappervall, från vilken ett par uddar skjuter ut. På öns bredaste del finns ett par fornlämningar.

3 FLISERYDSÅSENKarta 2, 3, 4
och 5

Fliserydsåsens norra delar ned mot Fliseryd karakteriseras av mer eller mindre välutbildad ryggsform. För fortsättningen ned mot Mönsterås kan följande sägas. Sträckvis utgör åsen ett ganska betydande inslag i landskapsbilden t ex vid Grimhult och väster om Älgerum SV om Mönsterås. Bredden är vanligen mindre än 200 m och den relativa höjden överstiger endast i en del åskullar 6 m. Åsen är långa sträckor tydligt segmenterad t ex vid Grimhult.

De norra delarna av Fliserydsåsen från Bjälebo över Gransmåla, Korsvägen och Livemåla beskrivs under Oskarshamn- och Högsby kommun. Beskrivningen av Fliserydsåsen inom Mönsterås kommun börjar vid Livemåla strax NV om kommungränsen till Högsby.

a
II, III Åsgruset ligger i området kring Bäckhult, som låga flackt välvda kullar intill porfyrhällar. Strax norr om järnvägen vid Bohult ligger en 4-5 m hög kulle med sned tvärprofil.

Söder om Bohults hållplats är åsen drygt 100 m bred och 4-5 m hög. Här ansluter en låg krönvall till den västra åsflanken.

b
I, II Ned mot höjdpunkten 87,2 har åsen en sned rygg med ett tydligt krönplan. Den slingrar fram 5-6 m hög mellan berghällar av porfyr.

c
I Vid Skirens östra strand strax norr om badplatsen övergår åsen till en svallningsplatå, som skjuter ut med en trubbig åssporre mot väster. Platåns högsta del markeras av en krönvall, som når upp till 87,2 m ö h. Västbranten består sannolikt av svallningstransporterat åsmaterial.

Ett par mindre utskott skjuter ut som uddar i sjön Skiren. Intill torpstugorna vid gamla landsvägen åtskiljs rundade åskullar av en flikig 5-7 m djup åsgrop. Söder om denna höjer sig en 10 m hög åsplatå, begränsad av en sned åsgrav.

SO om N Skärshult bildar åsen ett märkligt komplex av ryggar och kullar, åtskilda av sänkor med skiftande storlek och djup. Detta åskomplex är uppbyggt intill ett rundhällsformat porfyrberg vid byn.

Åsens uppträdande som ett komplex vid N Skärshult är karaktäristiskt med hänsyn till dess lägen intill ett kraftigt berg och nivå något under issjöns yta.

- d
II Från bäckgenombrottet vid Mösjöns sydspets fortsätter åsryggen ca 10 m hög och med en bredd av 50 m. Strax innan gården Idhult svänger åsen från SSO till sydlig riktning.
- 400 m norr om Idhults gård är åsryggen mer än 12 m hög. Åsen har här en typisk flack, delvis blockig ostsluttning, ett karakteristiskt krönplan med flacka vallformer och en brant västsida. Åsbredden är 250 - 300 m.
- Söder om detta åsparti avtar åsen successivt både i bredd och höjd, för att, ca 400 m söder om vägkorsningen i Idhult, tunnas ut eller saknas (delvis p g a kalspolning).
- e
III Ned mot Källan uppträder åsen först som en ca 200 m bred, inemot 10 m hög svallplatå, vilken efterhand minskar i mäktighet och som vid Källan är utflackad och ca 100 m bred. Fortsättningsvis sträcker sig åsen med upptill 5 m hög rygg som ställvis är avbruten.
- f
II SO om St. Lockegöl ligger en markant åskulle med SSV-NNO utsträckning och inemot 10 m höjd öster om landsvägen, och väster därom en SO-NV kulle med upp till 12 m höjd stödd av en bergshöjd.
- Åsen, som strax öster om St. Lockegöl når ca 12 m höjd, avtar successivt i höjd mot söder.
- g
III Väster om Försjöns SV spets ligger åsen öster om landsvägen på och intill granitberg. Den har en 7-8 m hög, tämligen flack ostsluttning med strandvallar och terrasser.
- h
II Efter ett kort avbrott, ca 150 m, svänger en rygg längs landsvägen ned mot Emån. Den smala ryggen är sammanfogad av små kullar, som når 7-8 m över ån. Ryggen slutar med en grusig slänt mot Emåns norra strand.
- i
I På andra sidan ån, från gården Skärvet, fortsätter åsen med en vacker 5-6 m hög och ca 100 m bred kulle.
- j
I Vid Högsrum är isälvmaterialet terrassformigt avlagrat uppemot 10 m över ån söder om en berg- och moränhöjd. Längs åns NO strand ligger låga ekbevuxna gruskullar nedanför berghöjden.

- Öster om Pilö övergår avlagringen till en låg, sand- och lertäckt planrygg.
- k
II SV om Finsjö uppträder ett kilometerlångt åsparti, där den flacka men även platåformigt kulliga åsen delvis är bebyggd och utschaktad.
- l
II Söder om Kvarntorp är åsen uppdelad i 4-5 m höga kullar.
Mot SSO sträcker sig åsen längs landsvägen och är i partiet kring idrottsplatsen ca 3-4 m hög. Ned mot Målebäckens genombrott smalnar åsen och ansluter med låga kullar till rundhällar.
- m
II Efter bäckgenombottet fortsätter den flackt välvda och något sneda åsen till Emån vid Fliersyd där den genombrytes. Söder om ån fortsätter den flacka åsen, som kring kyrkan ligger i anslutning till låga berghällar.
- n
II, III Vid Örnebäck går åsen som en något undulerande rygg, vars topplan ligger några meter över omgivande morän- och svallsandmark.
Den flacka åsen, som ibland har diffus gräns mot den svallade moränen, ansväller vid Rullebäck till en 5-6 m hög kulle.
- o
III Den efter Rullebäck kullformade åsryggen övergår efter hand till mer enhetlig ryggform med avrundat krön, flack ostsluttning och brantare västsida som vid Skogsborg är ca 4 m hög.
- p
III Vidare uppträder åsen med en rygg norr om vägen och en jämnare höjdplatå söder om med 6-7 m höjd.
Vid Fänehagen är åsen ca 5 m hög med något sned tvärprofil som är ett typiskt drag. (Se profil 1).
- q
III SO Fänehagen är åsen sammansatt av en rad kullar med 50-100 m bredd och maximalt 7-8 m höjd.
- r
II, III Vid Grimhult ligger åsgruset utbrett i anslutning till berghällar innan en markerad åskulle höjer sig med välvt krön söder om vägskälet till Kroks-
torp.
- s
II Norr om Muggebo, i området kring sockengränsen, delas åsen i två ryggar på vardera sidan vägen.

- t
II Vid Eketorpet bildar åsen låga kullar med
längst sluttning mot NO.
- u
II, III SO Eketorpet fortsätter åsen med en flack rygg
ned till leptitberget Kevershäll, där åsgruset
ligger an mot bergets SV-sida och bildar en 10 m
hög svallplatå. Från denna platå skjuter det mot
väster, förbi Nybygget, ut en svallgrussporre.
- v
II Åsen slingrar vidare, mot OSO och SO, bestående
av 3-4 m höga kullar, vilka till stor del är
uppodlade. Innan bäckgenombrottet norr om Hab-
bestorp fyller åsgrus ut mellanrum mellan berg-
hällar.
- x
II Vid Habbestorp ligger en starkt nedjämnd åskulle,
som bildar fortsättning på en låg, uppodlad rygg
med landsvägen längs krönet.
- y
II Åsen sträcker sig nu rakt mot söderut, med ås-
gruset utbrett mellan låga berghällar. Vid väg-
korset strax norr om sågverket svänger åsen tvärt
mot OSO fram till Älgerum och antar en bredd av
200 m och en höjd av ca 3 m. Sluttningarna är
uppodlade. Lövhagar och ängsmark har stor utbred-
ning.
- z
II Vid Älgerum slutar Fliserydsåsen med den uppod-
lade och bebyggda åsryggen, som höjer sig ett par
meter.
- å
II Drygt 1 km SSO Älgerum ligger en isolerad, låg
och svallningsutjämnad gruskulle.

4 RAMSHULTSÅSEN

Karta 4, 5

- a
III Åsen börjar strax söder om landsvägen vid Banke-
berg med en kullig och blockig bred rygg, som
sträcker mot SO till Järpebäck.
Åsen vrider mycket tvärt och antar en riktning
mot syd-SSV i ungefär 1 km innan den sakta vrider
tillbaka mot SO.
Mot Sandbo skjuter det ut en låg grusterrass.
- b
II Vid Örnås består åsen av 3-4 m höga, ca 100 m
breda kullar, sammanlänkande av låga bryggor.
- c
II, III Åsen fortsätter för att vid Råsten ha tämligen mar-
kerad ryggform, som dock mot Rövaresten och Åselid
blir mindre markerad.

- d
II, III SO om Åselid slingrar åsen vidare med kullig ryggform, som vid Mjölerum är 3-4 m hög.
- e
II, III Fortsättningsvis uppträder åsen i form av markerade kullar, som är ca 4-5 m höga SO om Mjölerum. Efter ett kort avbrott blir åsen mindre markerad och är sträckvis sandtäckt.
- f
II Åsen slutar SO om Ramshult med mjukt välvda, 3-4 m höga kullar.

5 STRANDBILDNINGAR NV OM TIMMERNABBEN

Karta 7

Strandbildningarna i följande beskrivning kallas för Ancylusvallen och Ramsåsvallen.

Ancylusvallen är den bildning som sträcker sig SO-öster-NO och norr om Nyebo.

Ancylusvallen

- a
I Vallen börjar uppträda omkring 1 km norr om Norrbacken och sträcker sig först mot söder men vrids sakta mot SO. Norra delen av vallen höjer sig över omgivningen i form av en markerad rygg med tallvegetation.

Öster om Norrbacken bildar vallen en 2-3 m hög, 20-30 m bred rygg med störst nivåskillnad mot NO.

- b
II Den låga vallen blir successivt högre och bredare och är ca 50 m bred och 4 m hög där vallen tvärt svänger mot väster ca 1,5 km öster om Nyebo. Efter ungefär 500 m mot väster svänger vallen mot SSV, där den efter ytterligare ca 500 m upphör i den kraftigt svallade moränen.

Ramsåsvallen

- c
II Vid Ramsås börjar vallen med ett ca 200 m brett strandkomplex, som har några meters höjd. Vid Europaväg 66 förgrenas det i en smal vall mot norr och en 50-60 m bred, mer markerad rygg, mot väster. Den buktar småningom mot SV och söder. Krönet är svagt vågigt och ligger ca 19 m ö h. Vallens höjd uppgår till ca 2 m. Vallen slutar med en delvis bortgrävd sandudd vid vägskälet 500 m norr om N.Bäckebo. Ramsåsvallen utgör en referenslokal för att skede av Östersjöns utveckling.

6 TIMMERNABBENÅSEN

Karta 7

- a
II Åsen börjar med en 2-3 m hög, flack svallgrusrygg omkring 500 m SO om Ramsås.
- b
II NO om Nyemåla når åsen sin största bredd i en svallningsplåtå med ca 10 m höjd. Plåtån sluttar flackt mot öster och uppvisar en serie vallar och terrasser. En svallgrusporre skjuter ut åt väster mot Nyemåla.
- c
II Efter en åtsnörning av åsen SO om idrottsplatsen breddas den till ett triangelformat vallkomplex med flera SO-NV vallar öster om Gissemåla. Höjden uppgår till 7-8 m.
- d
II Från vallkomplexet fortsätter en flack svallgrusrygg ned till vägen strax öster om Gäddenäs.
- e
I, II Parallellt med denna rygg uppträder en annan rygg, som sträcker sig från campingplatsen till Gädde-
näseude. Ryggarna åtskiljs av en längsgående sänka. Den yttre ryggen, mot fjärden, når bitvis 5 m höjd och sänker sig till en udde, vilken har en vackert utbildad krönvall längs den SV stranden. (Se profil 4).
På den flackare NO-sidan finns tydliga strandvallar.
- f
I Utanför Gäddenäseude ligger en revformad holme av klappersten, Bröstören.

7 HÖGSBYÅSENKarta 4, 6
och 7

Högsbyåsen är en av Kalmar läns längsta och mäktigaste rullstensåsar. Den har långa sträckor, i avsnittet Högsby - Saltor, ett dominerande läge i det flacka landskapet. På grund av detta utsatta läge har den varit starkt påverkad av vågsvall i tidigare stadier av Östersjön och erhållit mer eller mindre välutbildade svallningsformer, som vanligen kännetecknas av en flack, delvis terrasserad sluttning mot NO och en avlastningsbrant av svallgrus mot SV.

Högsbyåsens norra delar behandlas i beskrivning för Högsby kommun.

- g
II Öster om järnvägen vid Ruda höjer sig Högsbyåsen till ett mycket vackert åsnät. Endast dess norra kant tillhör Mönsterås kommun. På kartan betecknas området enligt beskrivning för Högsby kommun.
- a
II Söder om kommungränsen vid Hålebäck slingrar sig åsen vidare, segmenterad i en rad kullar och åtsnörningar. Kullarna är omkring 5-6 m höga.
- b
III Vid Nylund är rygghöjden mer utpräglad med 150-200 m bredd och ca 5 m höjd. Mellan Nylund och Larsgården minskar bredden av den svallningsutformade åsen, som här har en flackt välvd form. Vid Larsgården smalnar åsen till en ca 250 m bred, sned rygghöjd, som är omkring 4 m hög.
- c
III Omkring 500 m söder om Larsgården utvidgas åsen till en svallplatta, som omsluter ett bergmassiv.
- d
II, III Öster om Sandbäckshult är åsen några meter hög, flack och ca 300 m bred. Efterhand återtar åsen sin sneda rygghöjd och följer järnvägen. Krönryggen är väl markerad inom industriområdet i Blomstermåla.
- e
II Bebyggelsen i Blomstermåla ligger till stor del på åsmark. Åsen har här en bredd på omkring 500 m och en höjd av ca 10 m med ett vackert välvt krön. I flankerna omgärdas den av en strandlinje, som av Munthe (1904) beskrivs som Ancylussjöns gränsvall. Den östra sidan av åsen, som varit mest utsatt för vågsvall, har en flack terrasserad sluttning, medan den västra är brantare på grund av övertippat svallgrus.
- f
II Vid Backgården ligger åschrönet med stenigt svallgrus och undulerande vallform 9-10 m över sand och torvjorden nedanför. (Se profil 2). Västflanken är terrasserad, troligen genom vågverkan.
- g
II, III Vid Kaggetorp vid Ålem är en trekantig åssporre utbyggd till ca 600 m väster om järnvägen. Mot norr begränsas sporren av en in mot 5 m hög avlastningsbrant, medan begränsningen mot söder är flack. Åsen med sin markanta krönvall längs järnvägen sänker sig mot SO till Alsterån.

- h
II Åsen fortsätter genom Ålem med utsvallad sand
åt väster som en undulerande plåtå. Utmed väg-
en mot Ödebo skjuter en smal, flack åssporre ut
och ansluter till berg ca 150 m väster om järn-
vägen.
- I östra flanken av åsen är en strandvall upp-
byggd av Litorinahavets vågsvall. Strandvallen
är till största delen bebyggd och bortschaktad.
- i
I, II Utmed vägen mot Pataholm drar åsen vidare med
flackt välvd form, övergående med vallformigt
krön till en ca 100 m bred vågsvallplåtå väster
om Strömsrum. Svallningsplåtån, ca 500 m SO Jute-
hagen, är mer än 200 m bred och åskränet ligger
ca 9 m över marken väster om Alsterån.
- j
I, II Svallningsplåtån övergår vid Rögrind till en
välvd, något sned rygg med svagt undulerande
krön. Åsen, som har en bredd på omkring 200 m,
fortsätter förbi Pataholm där åsen sluttar flackt
ned mot vackra strandängar utmed den grunda viken.
- k
II Omkring 750 m SO om Pataholms gamla köping vink-
lar åsen av från SSO-lig till östlig och SO-lig
riktning. Vid Sågverket har åsen formen av en
plåtå, ca 5 m hög och 200 m bred, som sänker sig
ned mot ett smalt näs och Eknehammarsö. Från
själva åsryggen vid Saltor utbreder sig mot söder
kullar av grus, sannolikt svallgrus.
- l
I På Eknehammarsö fortsätter en rygg av grovt strand-
material, som i väster är kull- och vallformigt
till 4-5 m höjd. Mot SO bildar ryggen en 3-3,5 m
hög, inemot 100 m bred udde. NO-sidan är något
flackare än SV-sluttningen. (Se profil 3).
- m
I På Saltor bildar åsen en NV-SO ryggrad, med en
"svans", som böjer sig mot öster och smalnar ut-
åt sundet. Denna morfologiska ryggrad på ön ut-
görs av en strandvall, som höjer sig ca 3 m över
vattenytan. Ryggen når som mest 200 m bredd. Den
strandvall, som bildar öns ryggrad, har en typiskt
asymmetrisk form med brantare SV-sida och flackare
NO-sluttning.
- n
I Pata Eneskär, som ligger omkring 1 sjömil öster
om Saltor, är en morän- och svallgrusö.

8 ÖDEBOÅSEN

Karta 6, 7

Vid vägskalet strax väster om Strömsrums herrgård ansluter en biås, Ödeboåsen, från väster till Högsbyåsen.

a
II Åsen börjar uppträda kring Grindstugan som ligger ca 4,5 km VSV om Ålem.

Mot Gubbemåla följer vägen den lågkulliga åsmarken genom vackra lövhagar.

b
II Fram till järnvägen fortsätter åsen som en låg, smal rygg, sammansatt av en räckla kullar med 2-3 m höjd.

c
II Vid Europaväg 66 och en bit österut breddas åsen till en 200 m bred svallgrusplatå.

d
I Mot åsförgreningen sträcker sig biåsen som en något krokig rygg med 50-70 m bredd och 3-4 m höjd. Ryggens östra sträcka är vackert markerad i den flacka terrängen och har något brantare sydflank. I det uppodlade landskapet framträder åsförgreningen här mycket vackert.

9 NORRA DELARNA AV KÄREMOÅSEN

Karta 8, 9

Kåremoåsen är en relativt obetydlig isälvsavlagring vid sidan av de stora åsarna Högsbyåsen, Persmålaåsen och Bäckeboåsen. Endast i vissa avsnitt utgör den ett mera markant inslag i landskapsbildningen. Den är huvudsakligen ganska flack och intetsägande.

a
I Kåremoåsen börjar SO om Brånarna och sträcker sig som en 5 m hög och smal getrygg mot SO. Åsryggen är här omgiven av mossmark.

b
I Efterhand blir åsen mäktigare för att kring Brännan åter minska i mäktighet. Vid Brännan uppträder åsen som en låg, grovblockig rygg.

c
I Mellan Hammarsmåla och Näversjön är åsen ryggformad, 4-5 m hög och något rundad. Åsen är delvis bevuxen med ekskog.

d
II Öster om Näversjön är åsen ibland utformad som en självständig blockig relativt rundad rygg, ibland som en terrass mot morän- och bergshöjder. (Se profil 5).

- e
II Mellan Högsätet och Gröndal är åsen utformad som en obetydlig grussträng i svackor mellan moränhöjder eller mot bergshöjder.
- f
II Vid Karlshöjd har åsen markant topografisk utbildning medan den mot Orresten efterhand blir flackare.
- g
II, III Åsen fortsätter mycket flack och är mellan Gunnarsbo och Åbro ca 125 m bred.
Från det relativt breda och mäktiga åspartiet vid Åbro skjuter det ut en höjdrygg åt väster.
- h
II Åsen slingrar vidare mot Fagerhult efter ett mycket lågt parti vid Növraån.
Den fortsatta beskrivningen av Kåremoåsen ges under Kalmar kommun.

KLASS 1 - OMRÅDENOMRÅDET ÖSTER OCH NO OM MÖNSTERÅS

Strandbildningarna på Sandö, Taktö, Vällö med Vällöromp,
Gåsö, Svartingskär, Björnö och Yttre Långskär.
Åsryggen NO om Älmhult.

MÖNSTERÅSÅSEN

Åspartiet NV om Oknöström.
Oknöskär.

FLISERYDSÅSEN

Åspartiet vid östra stranden av sjön Skiren.
Åspartierna vid Högsrum.

STRANDBILDNINGAR NV OM TIMMERNABBEN

Ramsåsvallen.
Ancylusvallens nordligaste del.

TIMMERNABBENÅSEN

Gäddenäseudde.
Bröstören.

HÖGSBYÅSEN

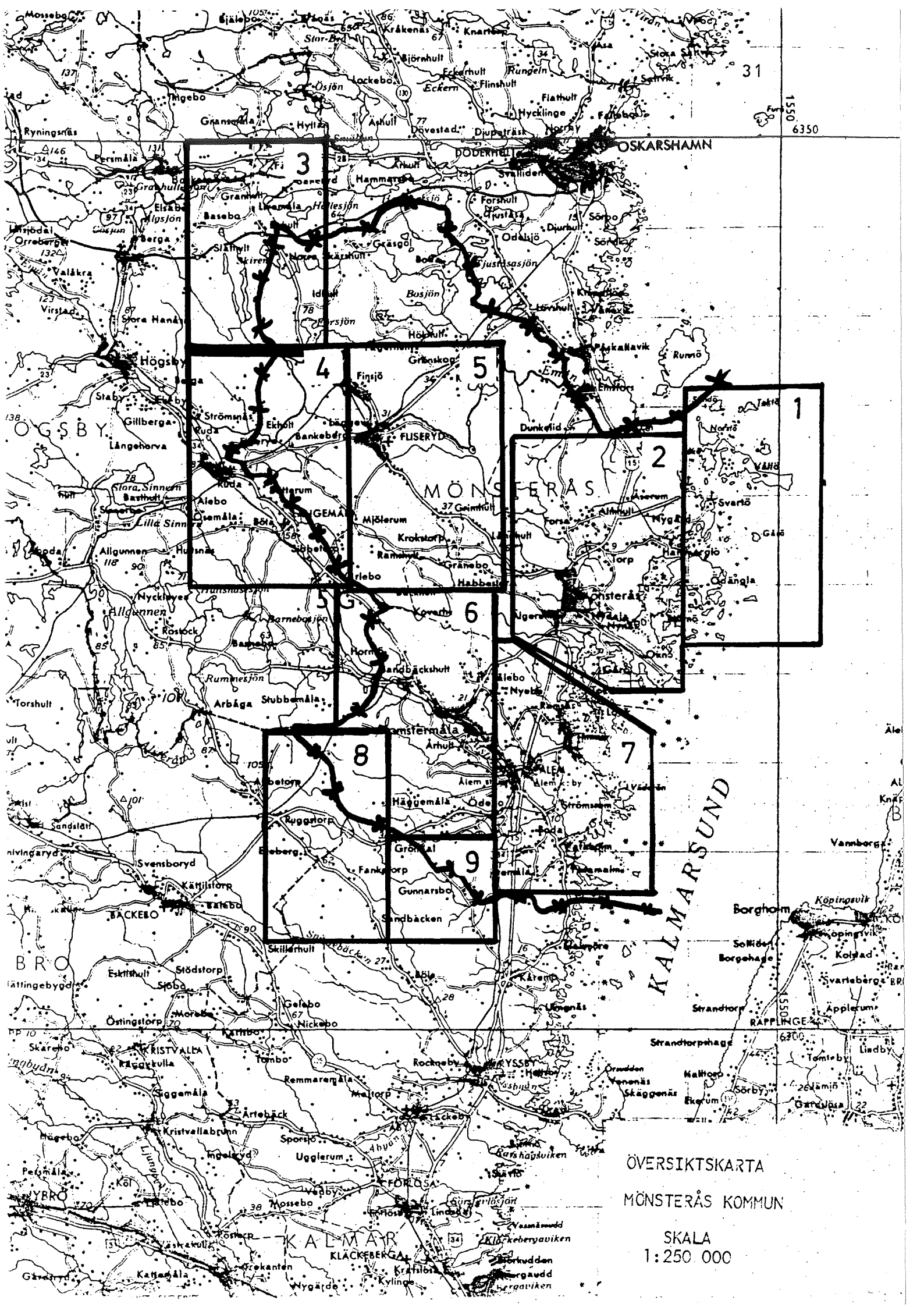
Åsnätet öster om Ruda idrottsplats.
Åspartiet mellan Bötterum och Långemåla.
Partiet vid förgreningen till Ödeboåsen VSV om Strömsrum.
Strandvallarna på åspartiet vid Eknehammarsö och Saltor.
Pato Eneskär.

ÖDEBOÅSEN

Ryggen vid åsknuten till Högsbyåsen VSV om Strömsrum.

KÅREMOÅSEN

Åsryggen vid Näversjön.

31

1550
6350

OSKARSHAMN

3

4

5

1

2

MÖNSTERÅS

INGEMÅLA

6

8

7

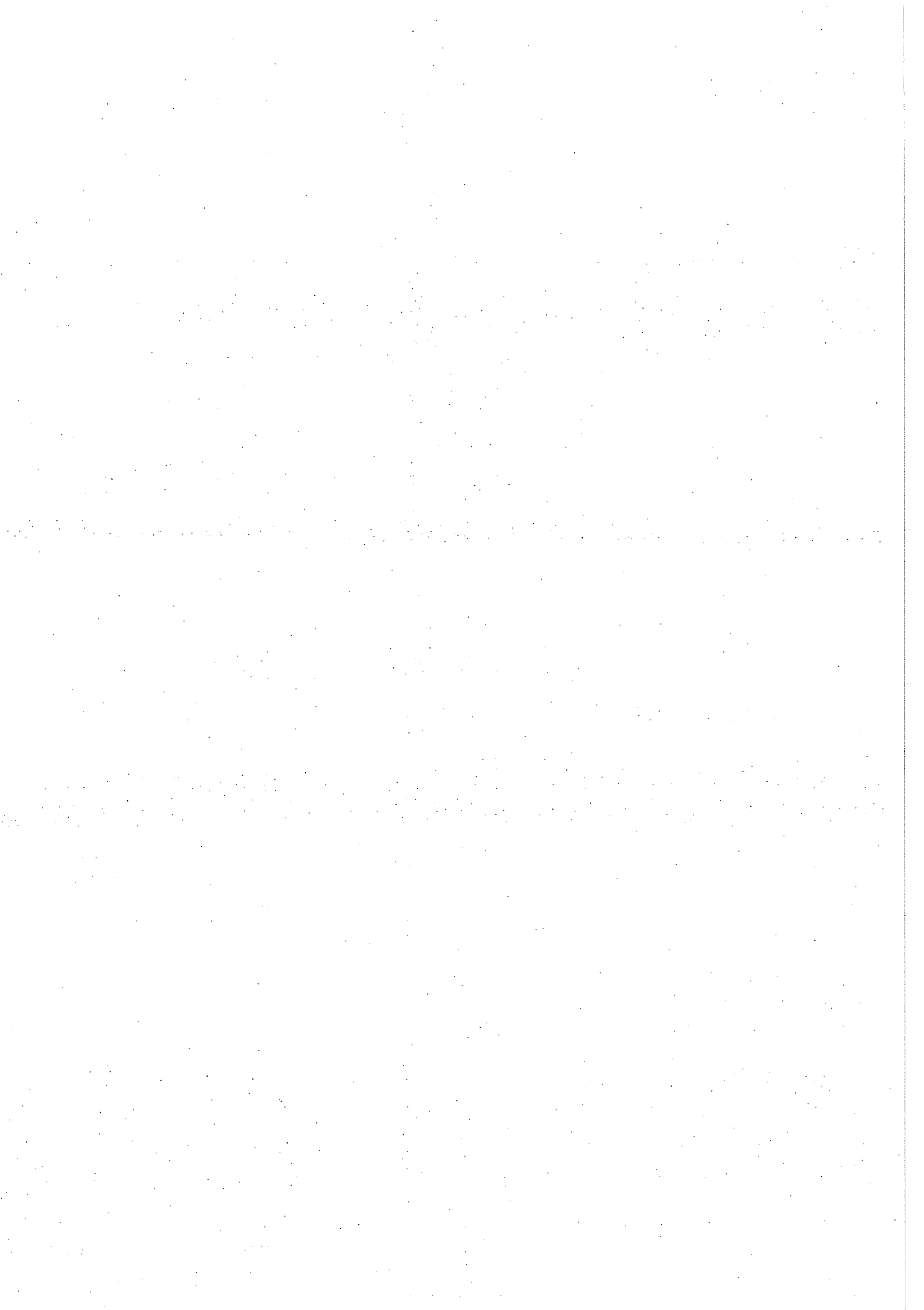
9

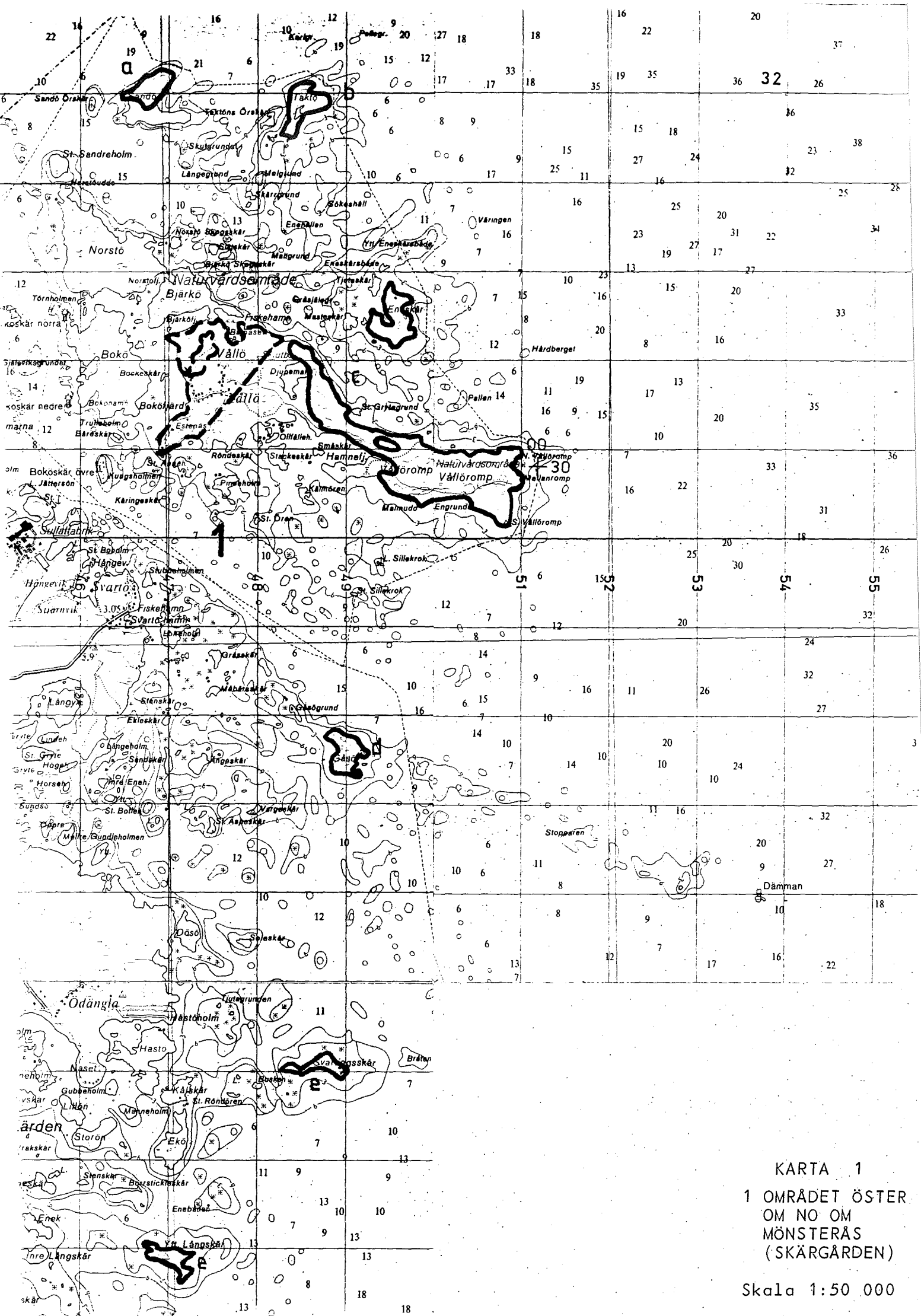
KALMARSUND

ÖVERSIKTSKARTA
MÖNSTERÅS KOMMUN

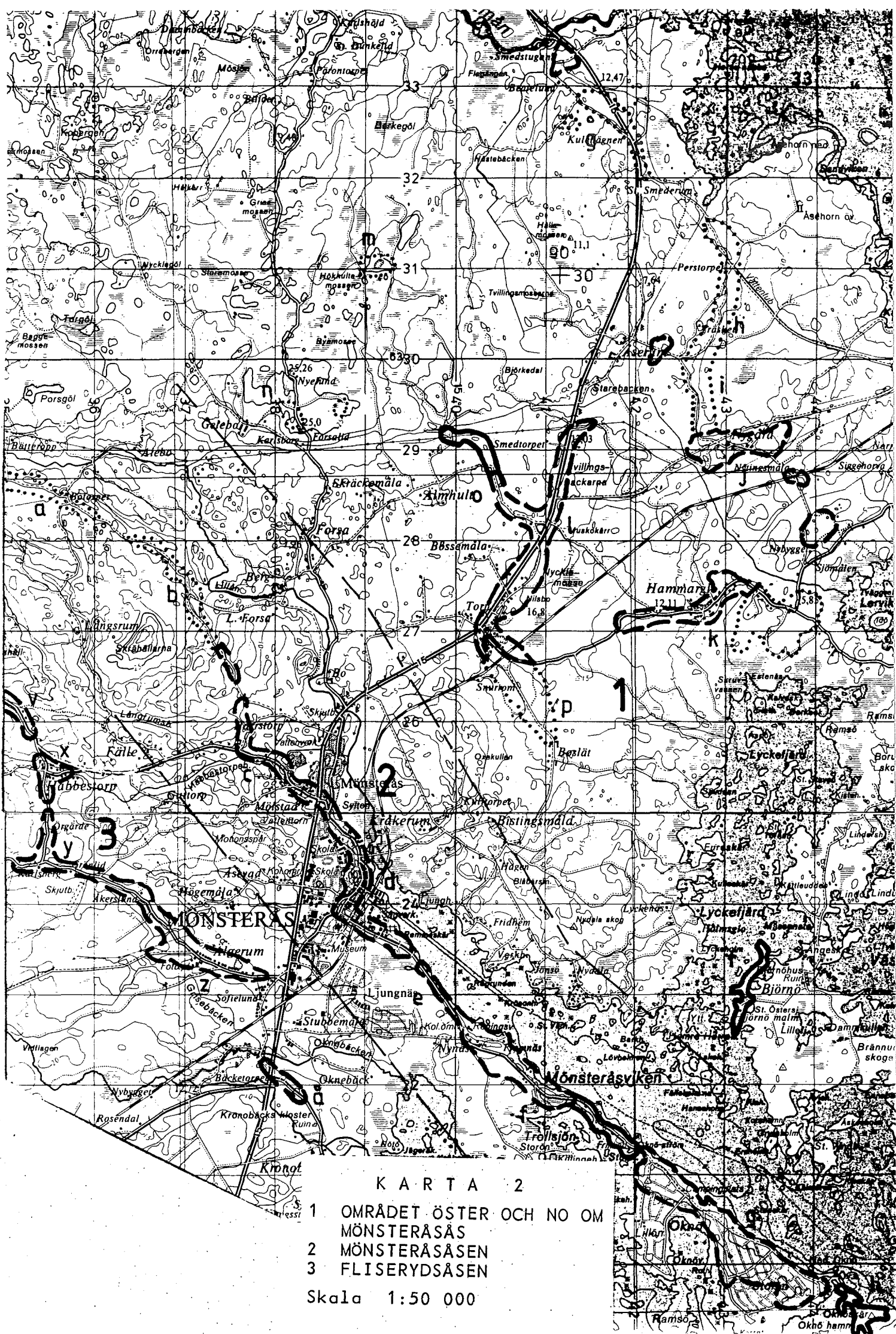
SKALA
1:250 000

KALMAR
KLÄCKEBERGÅ

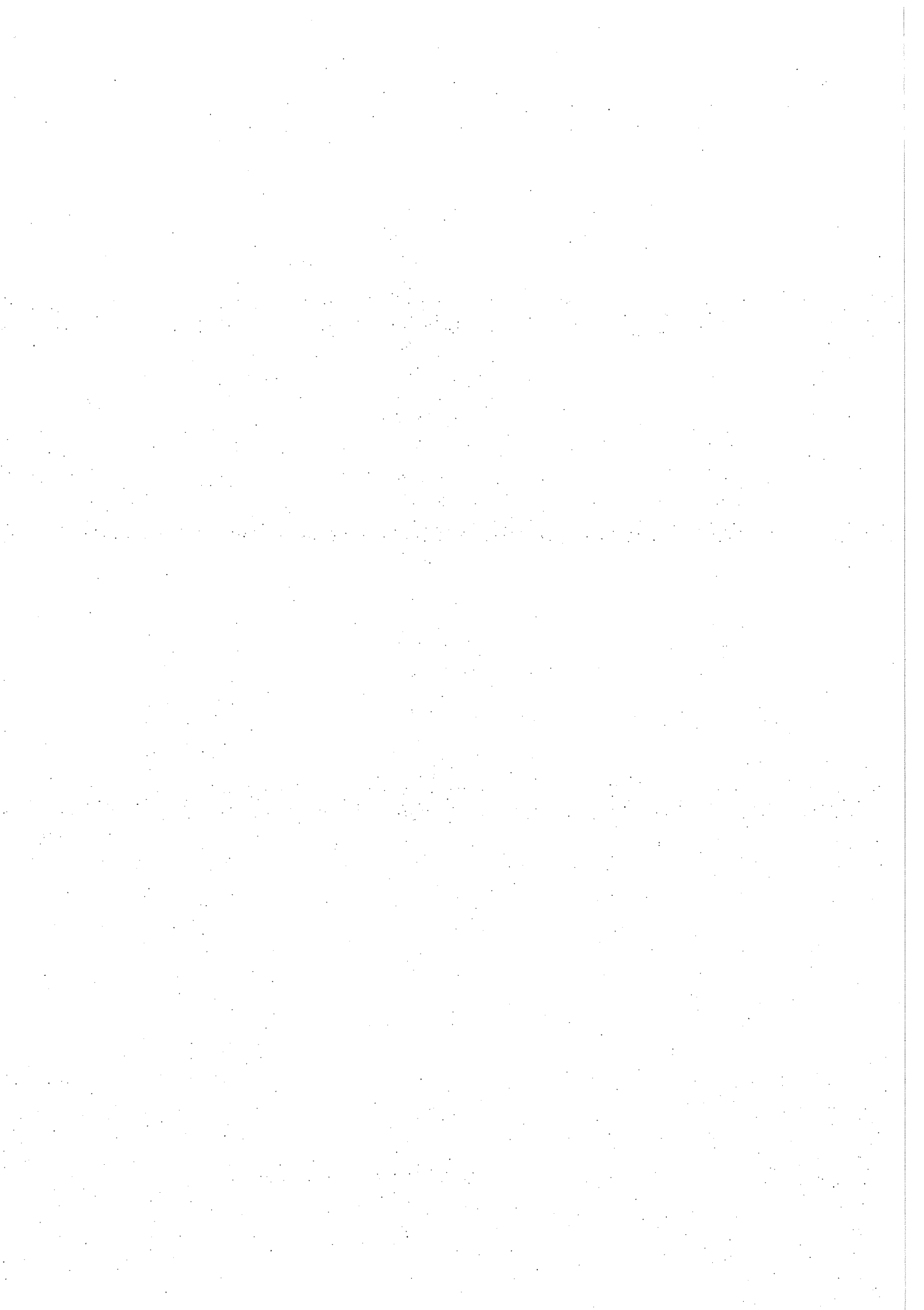
KARTA 1
 1 OMRÅDET ÖSTER
 OM NORRÖN
 MÖNSTERÅS
 (SKÄRGÅRDEN)
 Skala 1:50 000

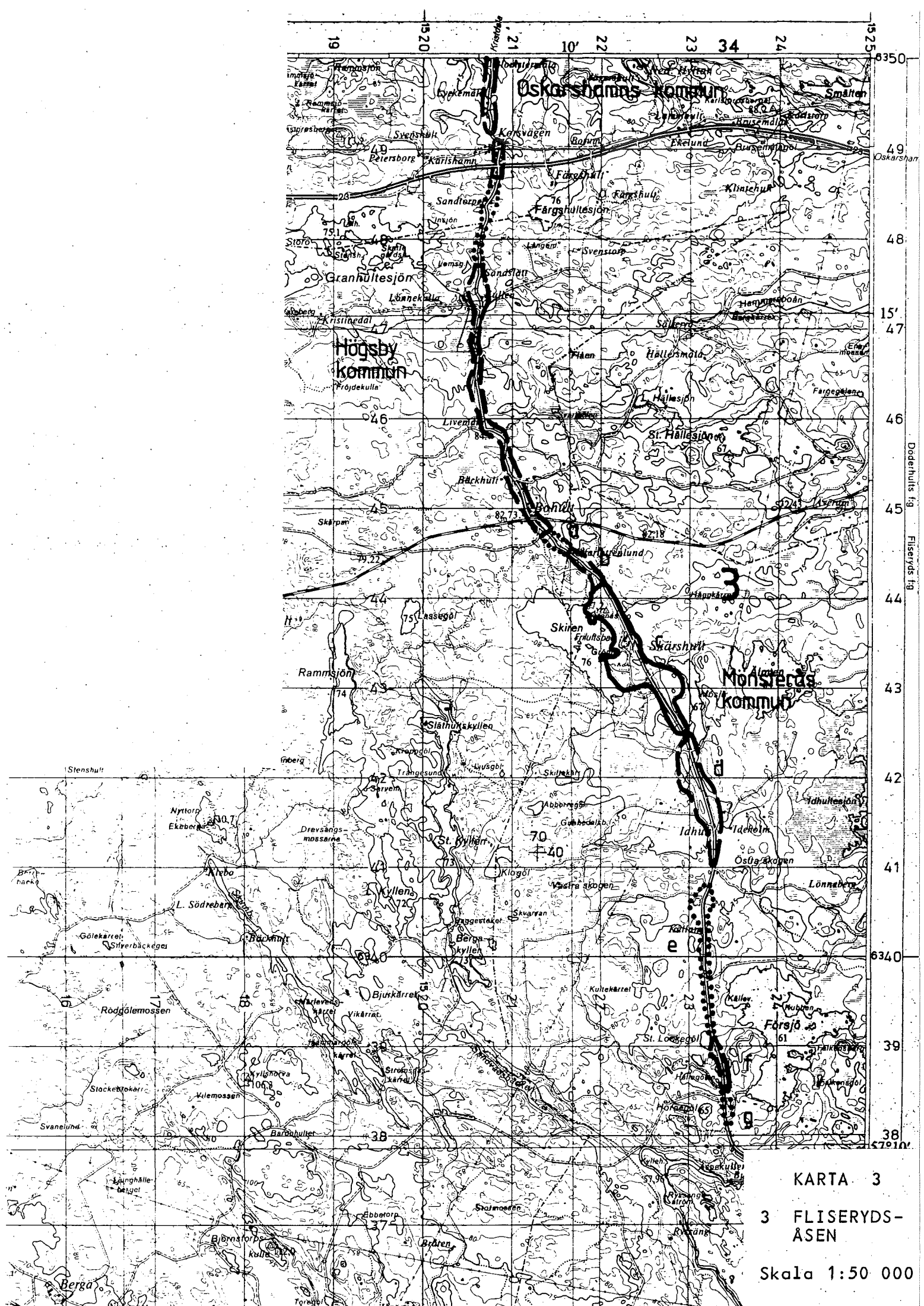

KARTA 2

- 1 OMRÅDET ÖSTER OCH NO OM MÖNSTERÅSÅS
- 2 MÖNSTERÅSÅSEN
- 3 FLISERYDSÅSEN

Skala 1:50 000

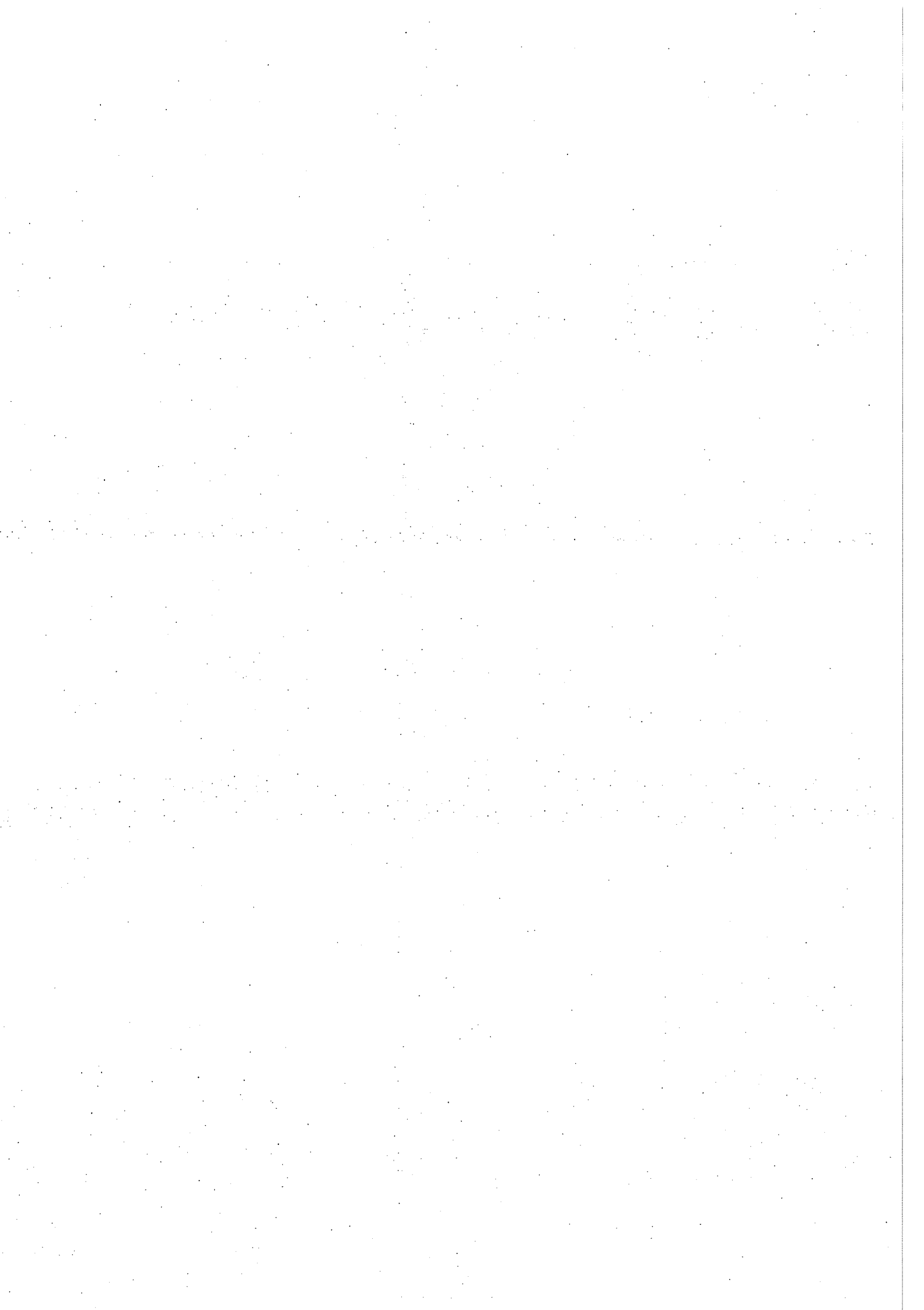

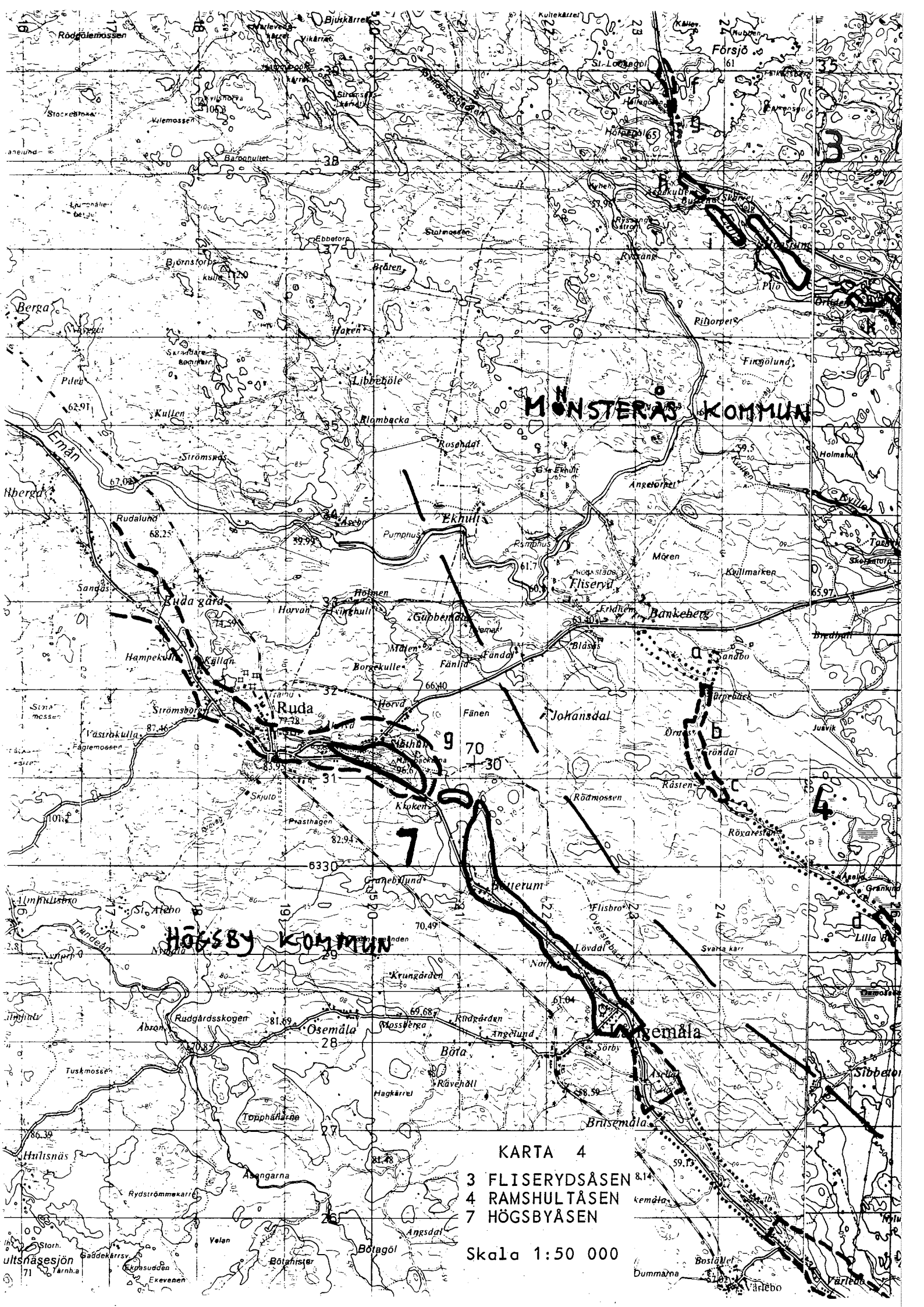

KARTA 3

3 FLISERYDS-ÅSEN

Skala 1:50 000

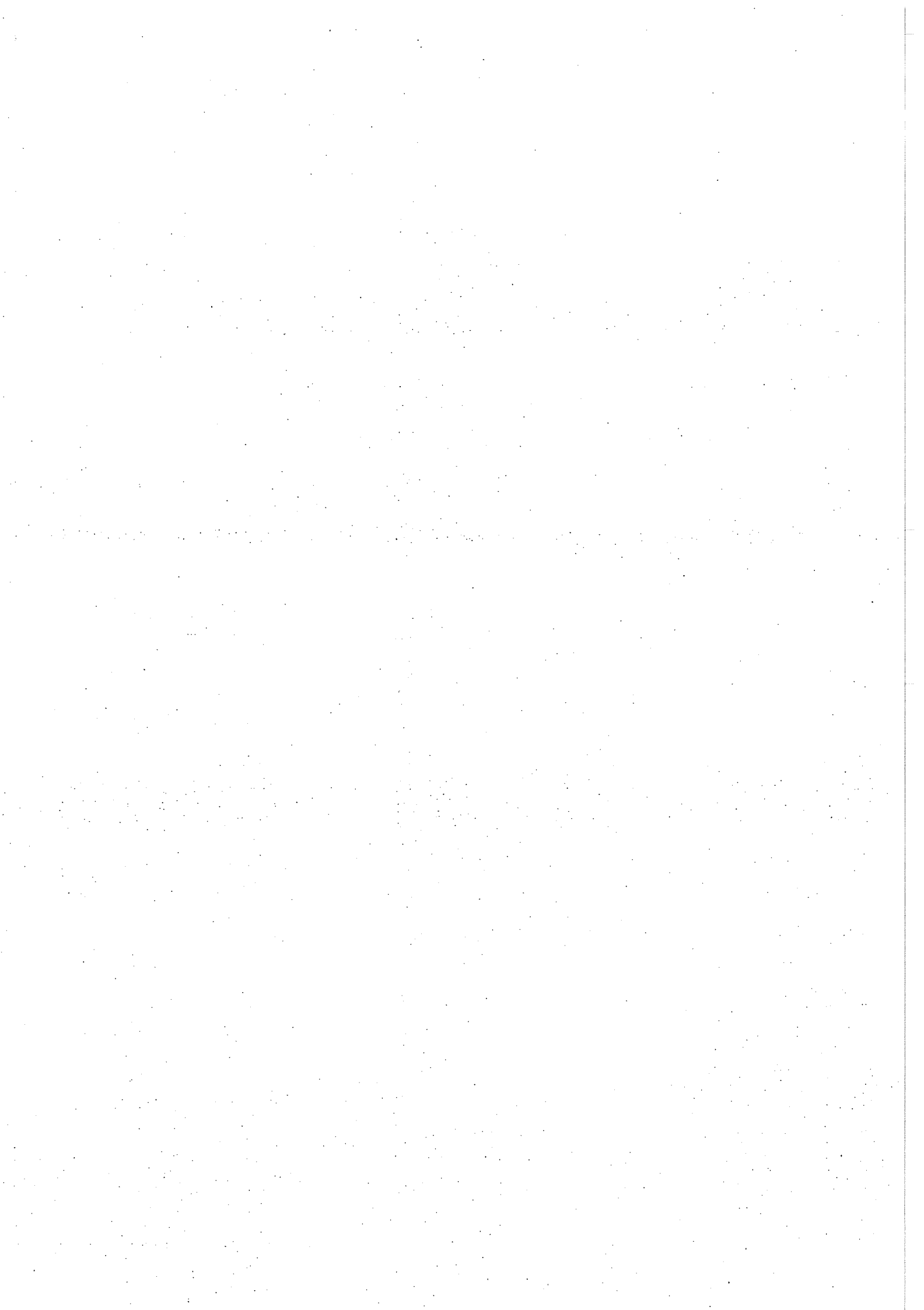

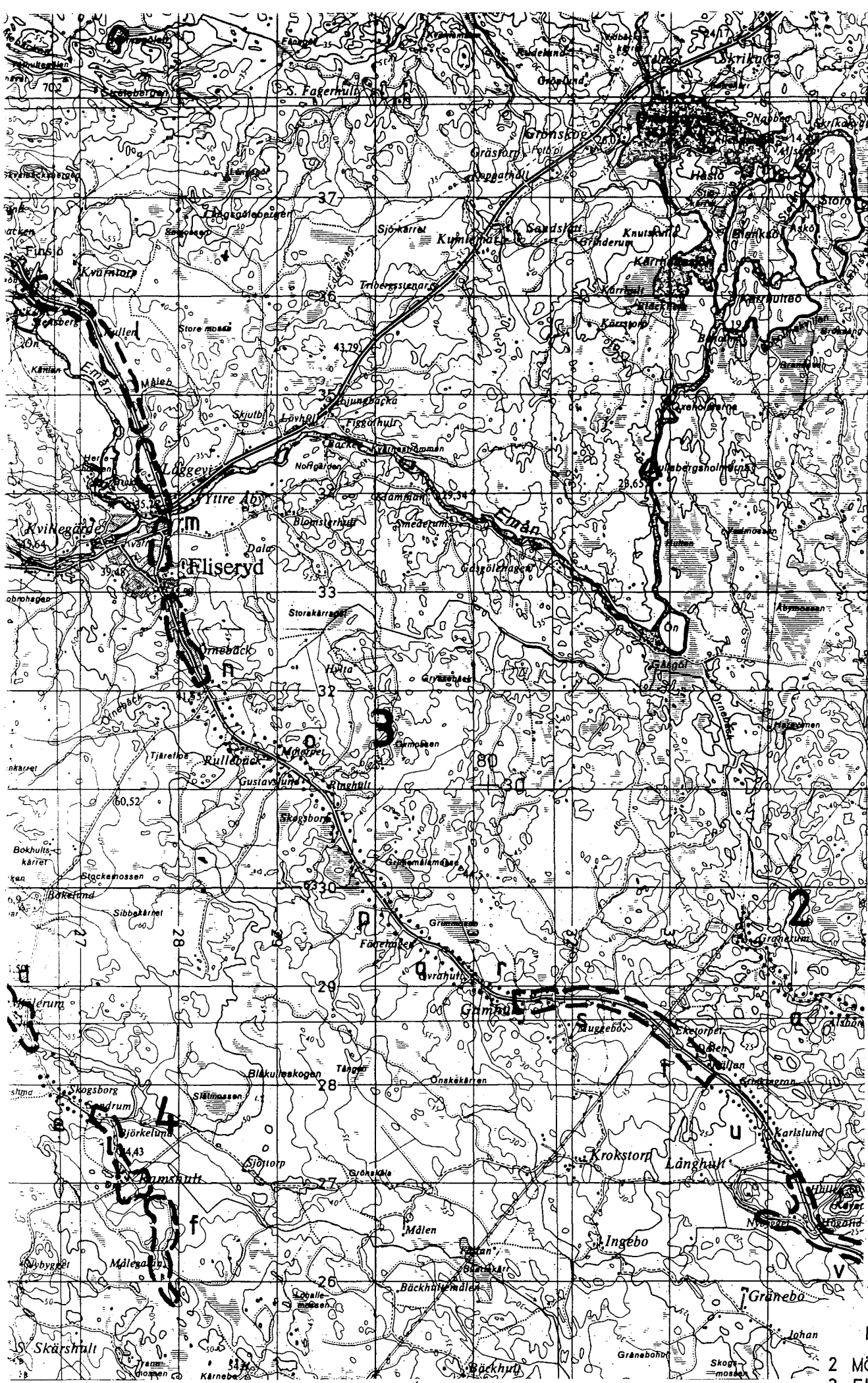
MONSTERÅS KOMMUN

HÖGSBY KOMMUN

KARTA 4
3 FLISERYDSÅSEN
4 RAMSHULTÅSEN
7 HÖGSBYÅSEN

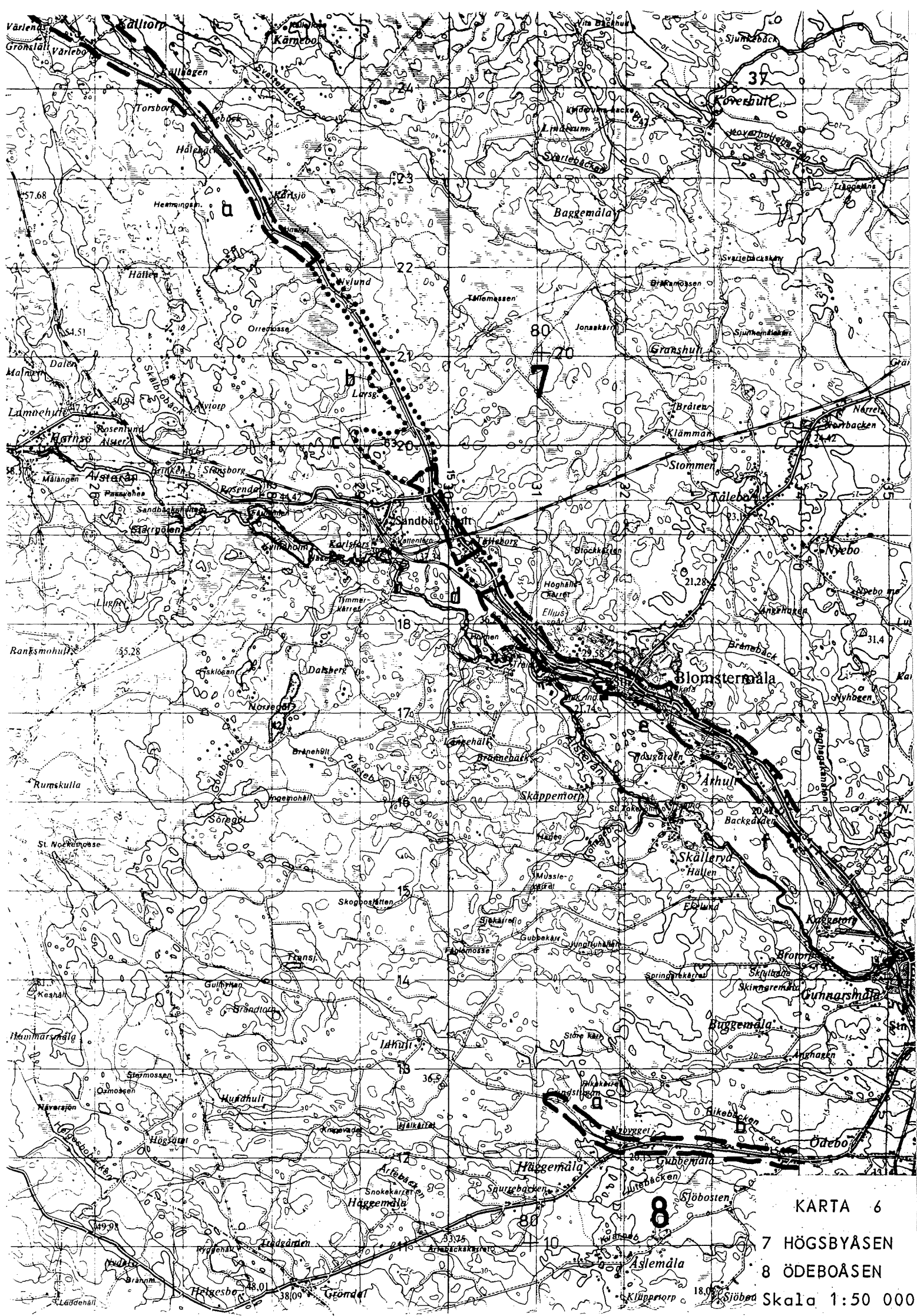
Skala 1:50 000

KARTA 5

- 2 MÖNSTERÅSÄSEN
 - 3 FLISERYDSÄSEN
 - 4 RAMSHULTÅSEN
- Skala 1:50 000

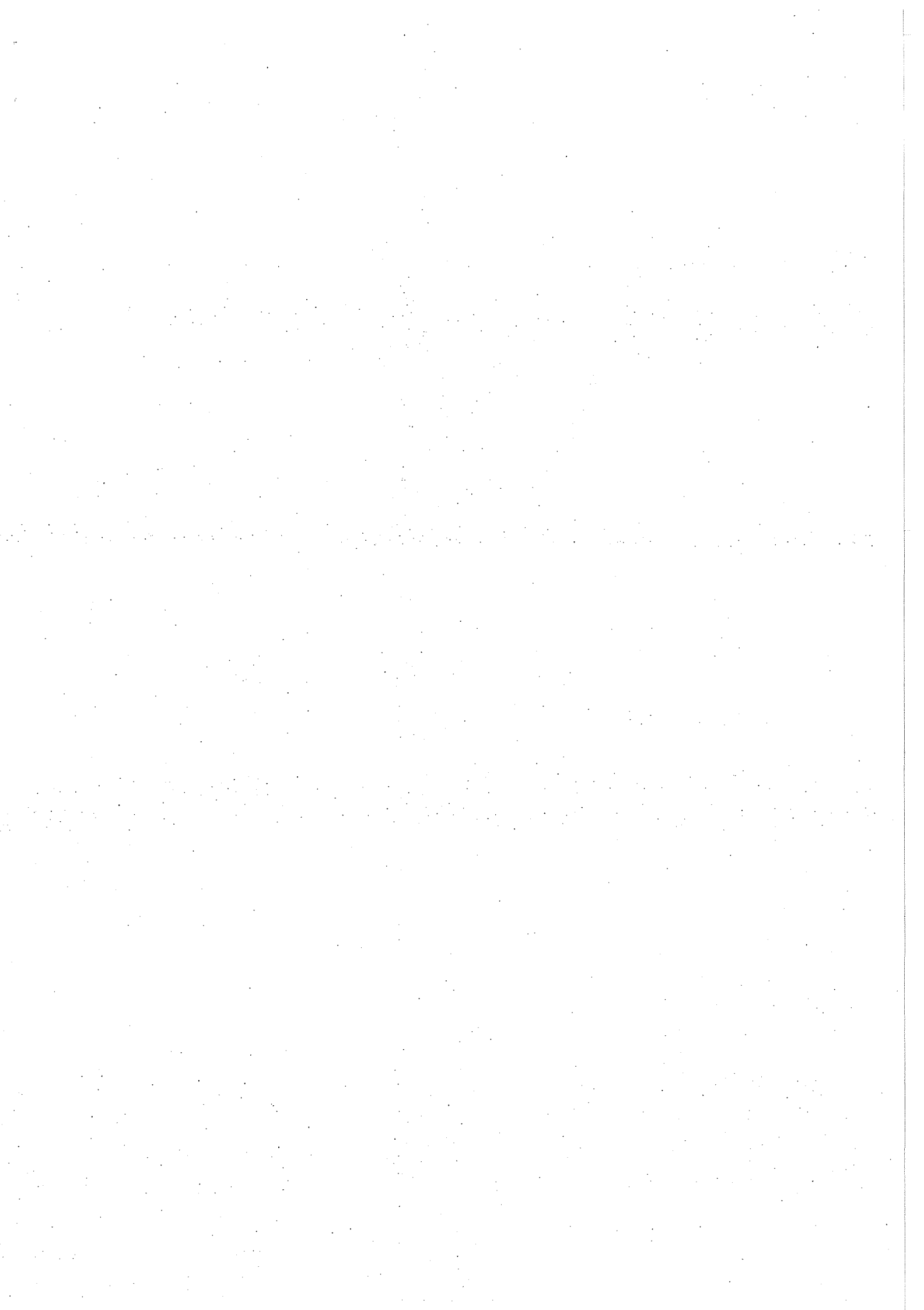

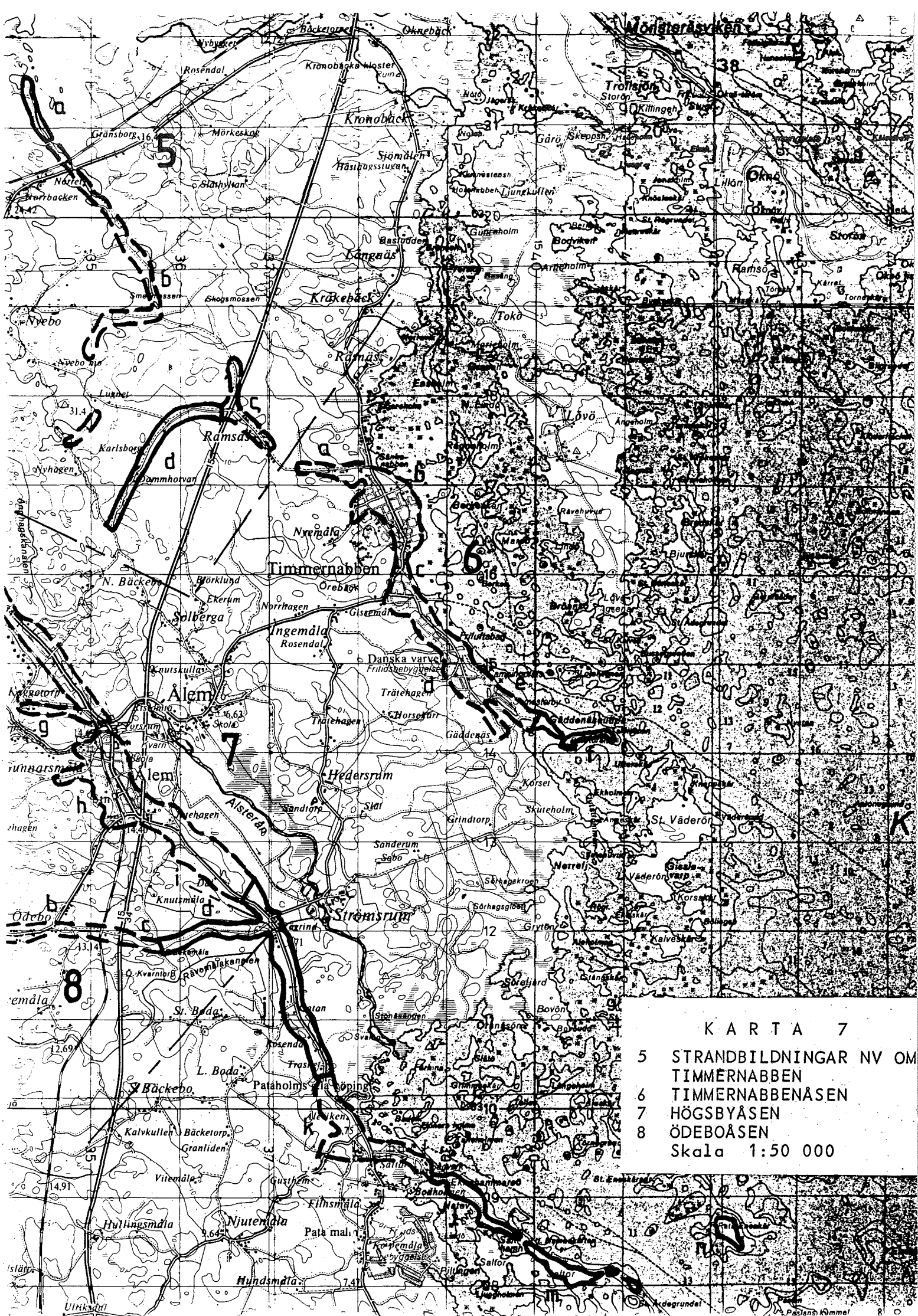
KARTA 6

7 HÖGSBYÅSEN

8 ÖDEBOÅSEN

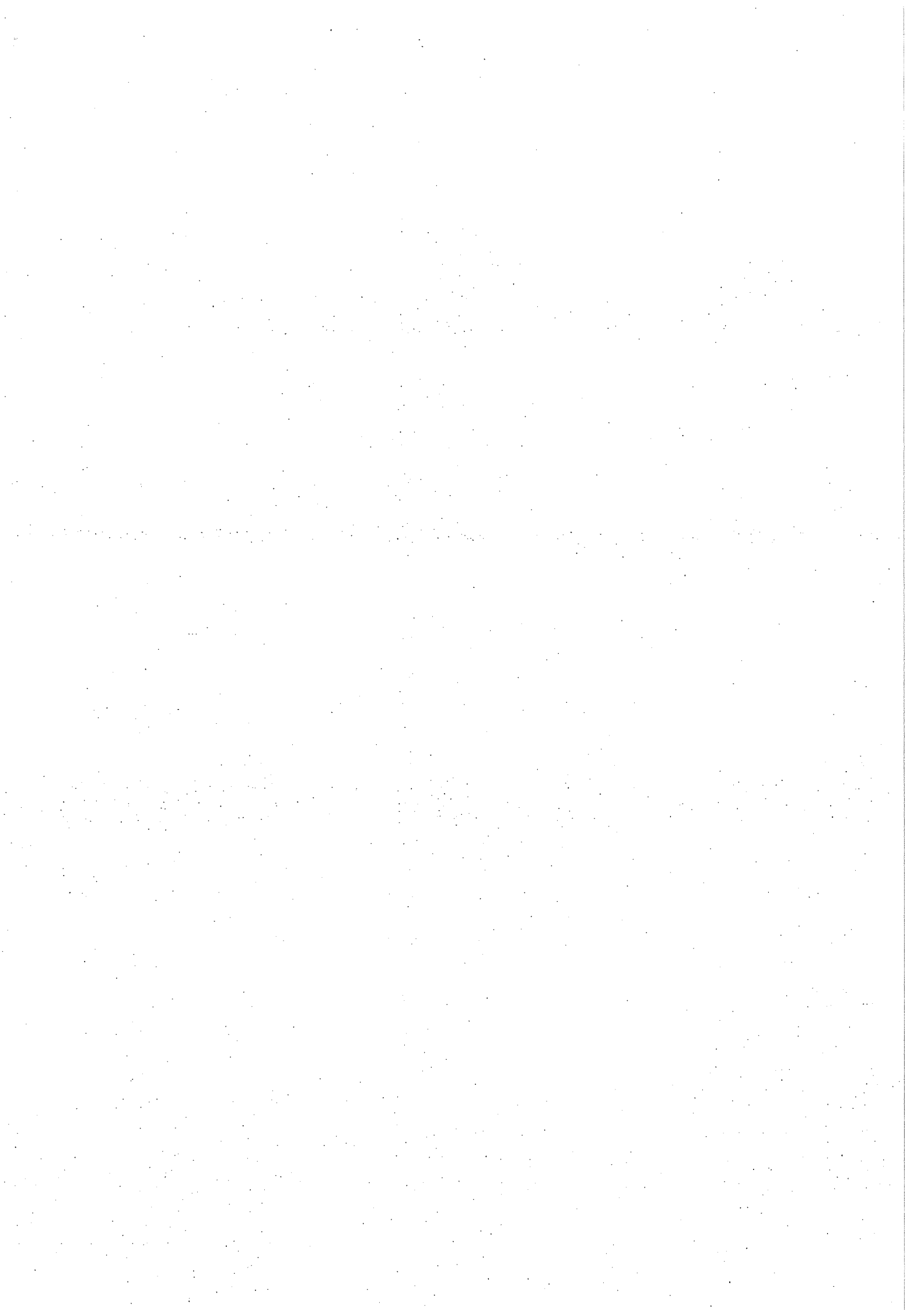
Skala 1:50 000

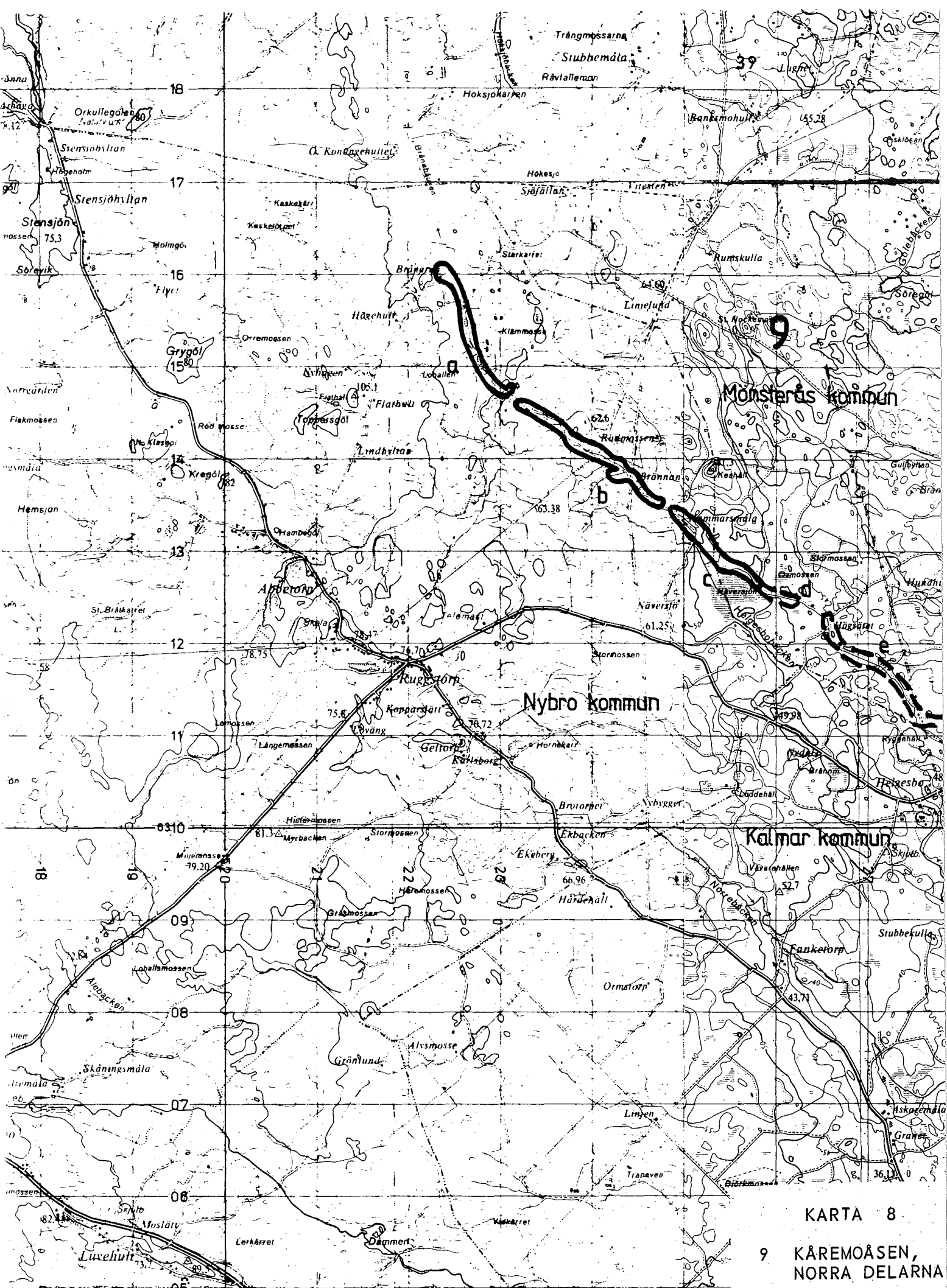

KARTA 7

- 5 STRANDBILDNINGAR NV OM TIMMERNABBEN
 - 6 TIMMERNABBENÄSEN
 - 7 HÖGSBYÄSEN
 - 8 ÖDEBOÄSEN
- Skala 1:50 000

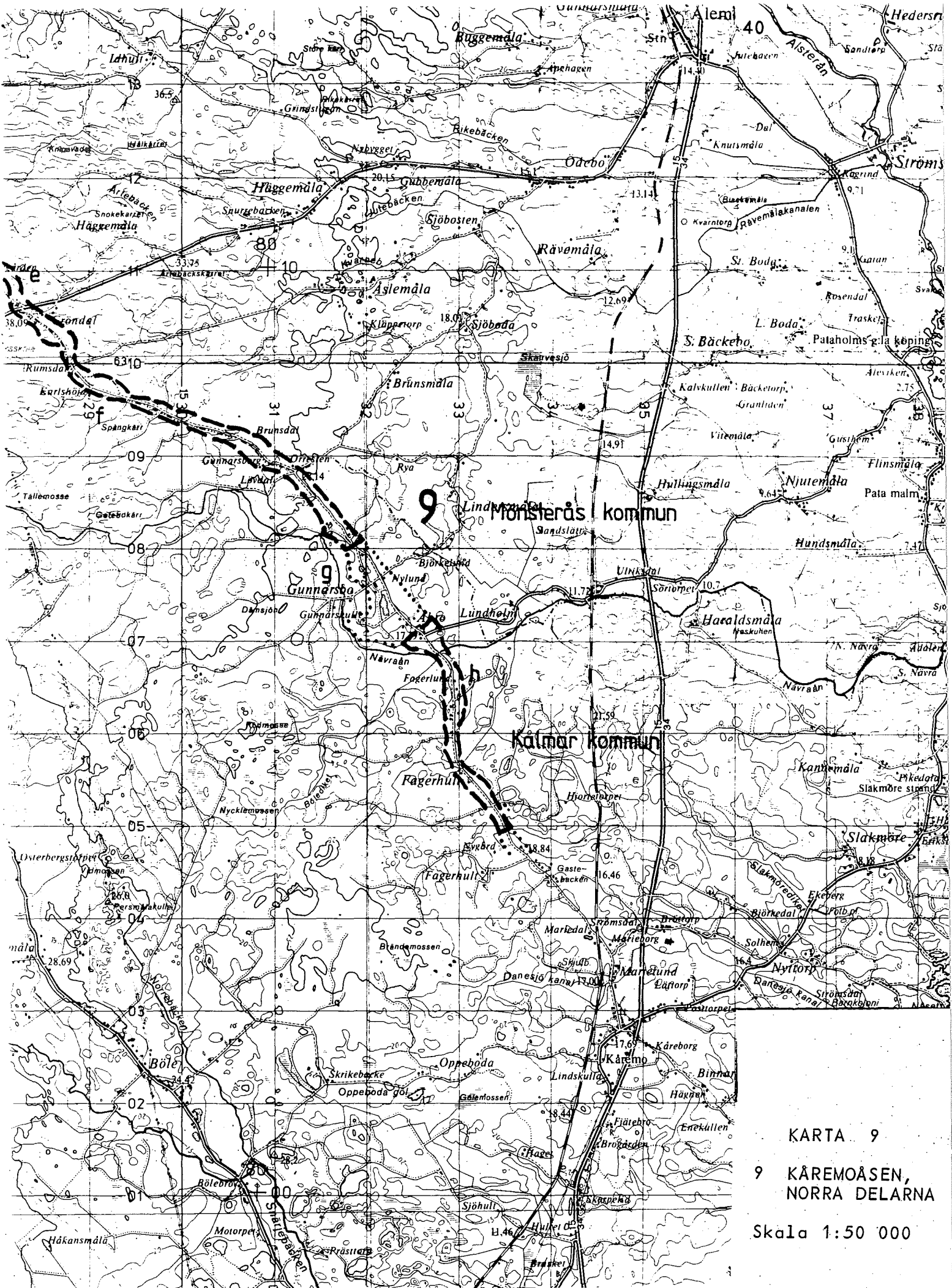

KARTA 8

9 KÅREMOÅSEN,
NORRA DELARNA

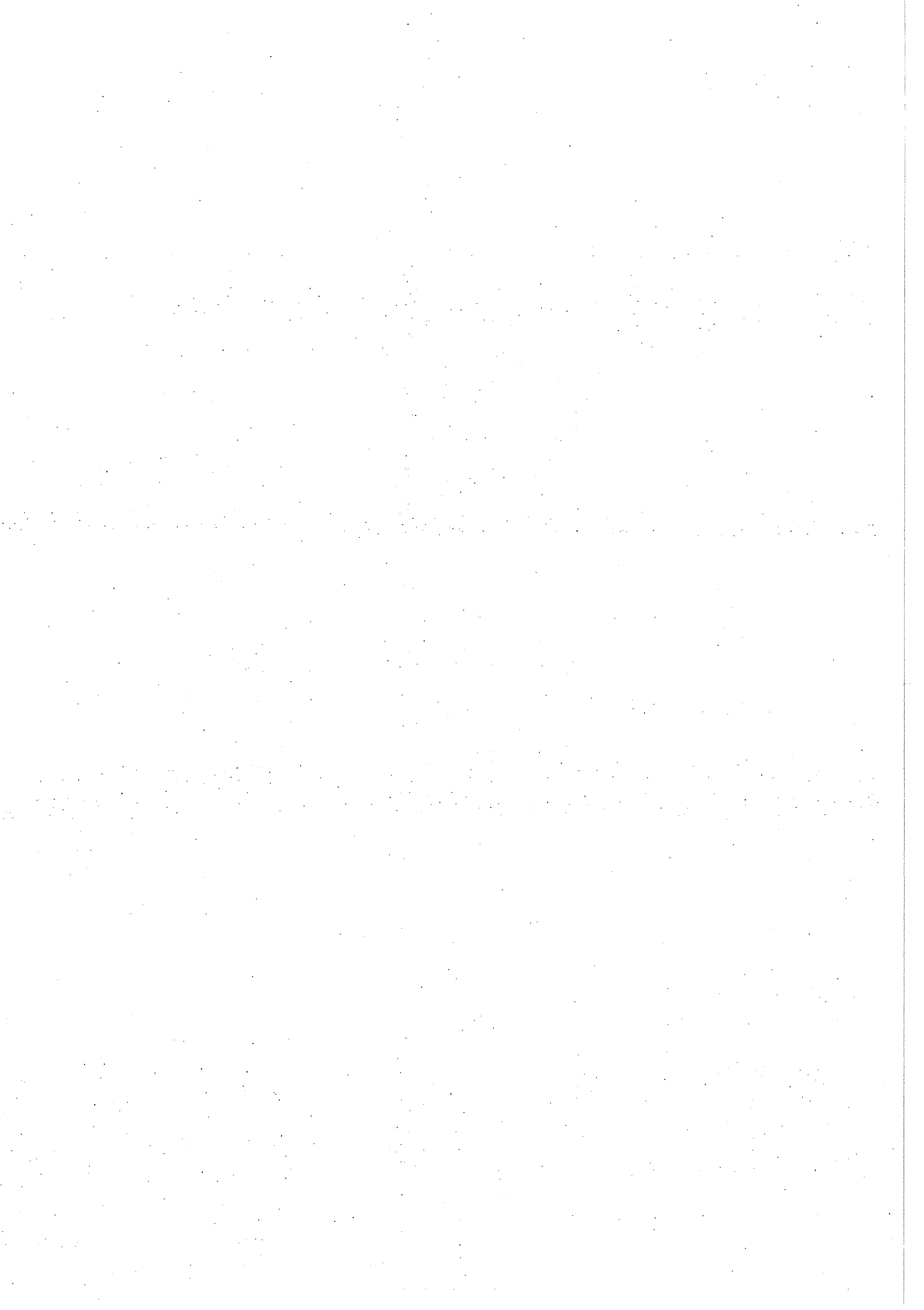
Skala 1:50 000

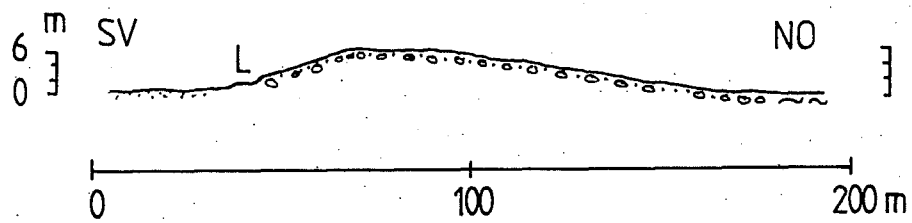

KARTA 9

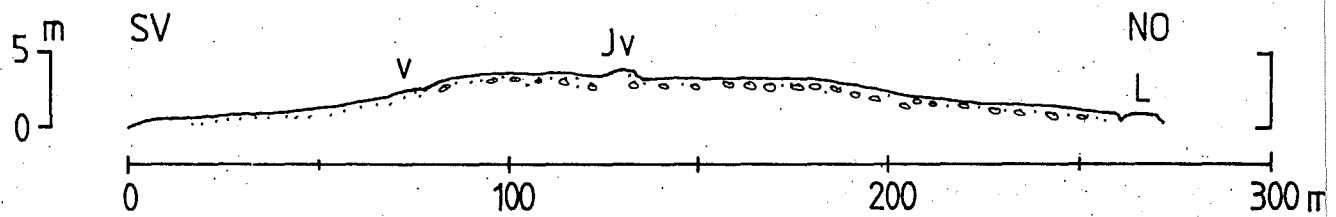
9 KÅREMOÅSEN,
NORRA DELARNA

Skala 1:50 000

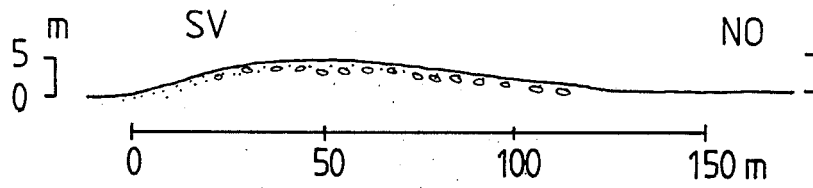

PROFILER

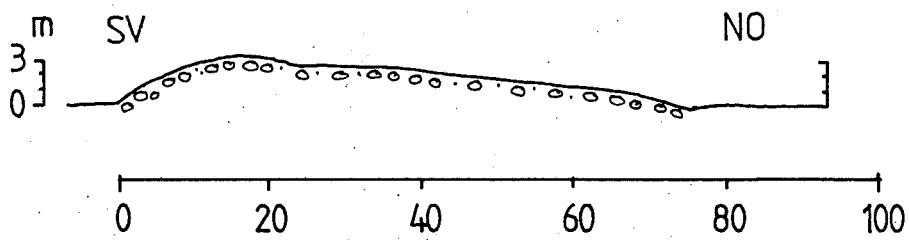
PROFIL 1: Fliserydsåsen vid Fänehagen.

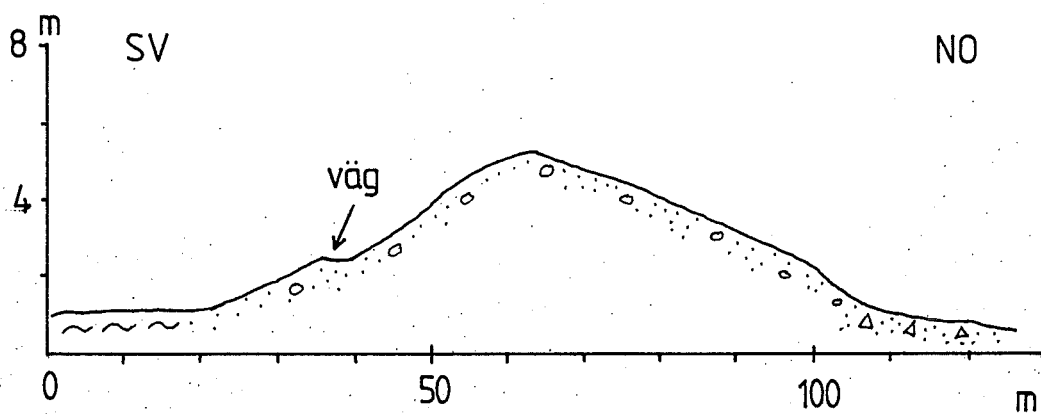
PROFIL 2: Högsbyåsen 1 800 m SO om Blomstermåla station.

PROFIL 3: Högsbyåsen, Eknehammarsö SO om Pataholm.

PROFIL 4: Timmernabbenåsen, Gäddenäsudde.

PROFIL 5: Kåremoåsen öster om Näversjö.

GEOLOGISK ORDLISTA

- Abrasion** - Vågornas nedbrytande arbete på stranden.
- Amfibolit** - Basisk mörk bergart, som genom kraftig omvandling erhållit en skiffrig struktur.
- Anastomoserande** - Hopflätade. Används här om åsryggar, som går ihop eller går ifrån varandra.
- Asymmetrisk profil** - Snedförskjuten profil.
- Avlastningsbrant** - Jämför "Distalsida".
- Baltiska issjön**
Yoldiahavet
Ancylussjön
Litorinahavet - Fyra olika stadier i Östersjöns utveckling, alltifrån sötvattensskedet vid avsmältningen av den senaste landisen för ca 11000 år sedan till för ca 3000 år sedan.
- Biås** - Mindre ås, som ansluter till den större åsen, huvudåsen.
- Distalsida** - En avlagrings från bildningsområdet vända del, motsats proximal.
- Drumlin** - Flackt välvd moränkulle utsträckt i isrörelsens riktning och ofta uppbyggd i lä av en bergrygg.
- Dödis-sänka, grop,-grav** - En håla eller nedsänkning i morän eller grusavlagring. Den har bildats genom att glaciärblocket, som varit täckt av t.ex. grus, har smält, varvid gruset har sjunkit till botten.
- Erosion** - Bortnötning av markyta under påverkan av naturkrafterna.
- Förkastning** - Förskjutning mellan två angränsande delar av jordskorpan utefter branta, skiljande ytor.
- Gabbro** - En grupp grovkorniga, mörka, vulkaniska bergarter, som huvudsakligen består av basiska silikat och ett eller flera järnmagnesiummineral.

- Glacifluvial** - Åstadkommen av smältvatten från landis.
- Grönsten** - En sammanfattande benämning på basiska bergarter, som undergått en omvandling beroende på långvarigt tryck och värme djupt i jordskorpan.
- Hornblände** - Ett mörkt mineral, kalcium-magnesiumsilikat, som innehåller bl a järn och aluminium.
- Hälleflinta** - Grundmassan i porfyr, som ofta är flintlikt tät (kornstorlek mindre än 0,05 mm). Sådan bergart kallas i det äldre svenska urberget för hälleflinta.
- Iskil** - Spricka i marken, som utbildats under arktiska förhållande. Då isen i sprickorna smälter rasar sand, grus, sten etc ned i hålrummet.
- Iskontakt** - Del av bildning, som byggts upp mot en iskant och därför erhållit en brant och distinkt utformad begränsning.
- Isrecession** - Iskantens tillbakagång vid landisens avsmältning.
- Issjösediment** - Avlagring, som avsatts i en vattensamling, vilken dämtes upp mellan en sluttning och glaciäris.
- Jordflytning** - Relativt snabb glidning nedåt av markyta, som inträffar, då ytskiktet är starkt vattenhaltigt.
- Jättegrytor** - En ursvarvning i fast berggrund. De flesta jättegrytorna har bildats vid landisens avsmältning.
- Kameområde** - Området med mer eller mindre isolerade kullar av isälvs-material, vilka torde bildats i breda sprickor eller luckor i dödis.
- Kanjon** - En djup klyfta med branta väggar och med en rinnande flod i botten på klyftan.

- Klyft - Den plats, där en bergarts block bildar fast berg.
- Kornstorlek - Mineraljordarterna indelas enligt jordartskommittén 1953 i undergrupper, där kornstorleken (partikel diametern) väljs som indelningsgrund.
- Partikeldiameter
Block	> 200 mm
Sten	200-20 mm
Grus	20-2 mm
Sand	2-0,2 mm
Mo	0,2-0,02 mm
Mjåla	0,02-0,002 mm
Ler	< 0,002 mm
- Krönvall - Vallformad avlagring, som är belågen uppe på och längs med en höjdsträckning.
- Kvartsit - En mycket hård, motståndskraftig bergart, som främst består av kvarts och bildats av kvartssand.
- Lateral - Belågen på och längs en dalsida.
- Leptit - Omvandlade bergarter av vulkaniskt ursprung.
- Låsidobildning - Morån eller isålvsmaterial avsatt i skyddade lågen vanligtvis invid sydsidan av uppstickande berg.
- Morfologi - I detta sammanhang geomorfologi, som är läran om terrångformerna och deras uppkomst.
- Magma - Det småta material, som finns under de fasta bergarterna i jordskorpan och som ibland trånger upp vid utbrott från vulkaner.
- Meandring - Flodlopp med relativt tvåra och regelbundna svångar.
- Mineral - Ett naturligt oorganiskt åmne, som har en beståmd kemisk sammansåttning och beståmda fysikaliska och kemiska egenskaper.

- Morän** - Av landisen nedkrossad, upplockad, transporterad och avlastad osorterad massa bestående av vittrad och ovittrad berggrund.
- Porfyr** - Beteckning på vulkaniska bergarter med större korn, kristaller, i en finkornig tät grundmassa.
- Postglacial** - Bildad efter den sista nedisningens avsmältningsskede.
- Proximalsida** - En avlagrings mot bildningsområdet vända del, motsats distal.
- Ravinerosion** - Rännor och sänkor som bildas av rinnande bäckar och floder. Vanligt i finkorniga sediment.
- Recent** - Nutida, pågående.
- Segmenterad** - Uppdelad. Här om ås, som uppträder med väl utbildade åskullar (åscentra med mellanliggande lägre åspartier. Ett annat namn på dylik ås är pärlbandsås.
- Skvalränna** - Fåra efter smältvattenbäck. När vattnet runnit mellan en dalsida och is har det eroderat i dalsidan, varvid terrasser bildats.
- Slukås** - Avlagring i en isspricka, som gått utför en brant dalslutning, se figur.
- Stentorg** - Markyta, som består av välrundade stenar av ungefär samma storlek.
- Strandhak** - Urgröpning till följd av vågornas arbete i strandzonen.
- Strandlinje** - Den nivå, till vilken vattenytan i en sjö eller i havet nått upp. Strandhak eller strandvallar kan indikera en sådan nivå.
- Strandsporre** - Landtunga, som är böjd i ena änden. Krökningen förorsakas av vågornas verksamhet, när dessa för med sig material till landtungans läsida.

- Strandvall - Långsträckt avlagring, bildad av havsvågor.
- Strykning - Riktningen av skärningslinjen mellan ett lutande plan och horisontalplanet.
- Svallgrus - sand - Sediment, som vid landhöjningen successivt sköljts ur tidigare avsatta jordarter, transporterats och avsatts.
- Subakvatisk - Bildad eller belägen under vatten.
- Supraakvatisk - Bildad eller belägen över vatten.
- Tektonik - Resultatet av de inre rörelser, som bygger upp eller formar jordskorpan.
- Undulerande - Mjukt vågig.
- Underkambrisk - Bildad i ett tidigt skede av tidsperioden kambrium för ca 550-600 miljoner år sedan.
- Urbergspeneplanet - Det plan i stort, till vilket urberg nederoderats.
- Askulle - åscentra - Förhöjning på en rullstensås. Bildades under en period med kraftig materialtillförsel (sommaren).
- Asnät - Ett område med åsrygggar och åsgrovar / åsgravar, som bildar ett nätverk.

LITTERATURFÖRTECKNING

- Gavelin, A 1904: Beskrivning till kartbladet Loftahammar. SGU ser Aa nr 127.
- Holst, N O 1879: Beskrivning till kartbladet Lessebo. SGU ser Ab nr 4.
- 1885: Beskrivning till kartbladet Hvetlanda. SGU ser Ab nr 8.
- Hörberg, I, Kylefors, L 1976: Redogörelse för VA-situationen i Emmaboda-Eriksmålaområdet, koncept. K-Konsult, Kalmar.
- 1978: Nybro kommun. Örsjö vattenförsörjningsanläggning. Redogörelse för geohydrologiska undersökningar vid Örsjö. K-Konsult, Kalmar.
- Johansson, C-E 1963: Grusinventering i Kalmar län, III, mellersta och norra länsdelarna.
- 1968: Grusinventering i Kalmar län, IV, mellersta fastlandsdelen.
- Karlsson, J 1956: Geomorfologiska studier i Örsjötrakten.
- Knutsson, G 1965: Grusinventering i Kalmar län, II, södra fastlandsdelen.
- Knutsson, G, Lindén, A, Rudmark, L 1979: Grus- och morän-tillgångar i Nybroregionen. Del 1. Översiktlig inventering.
- Loberg, B 1980: Geologi material processer och Sveriges berggrund.
- Lundegård, P H, Lundqvist, J, Lundström, M 1978: Berg och jord i Sverige.
- Moore W G, Mattson, J O, Åhman, R 1973: Lexikon i naturgeografi.
- Munthe, H 1902: Beskrivning till kartbladet Kalmar. SGU ser Ac nr 6.
- Munthe, H, Hedström, H 1904: Beskrivning till kartbladet Mönsterås med Högby. SGU ser Ac nr 8.
- Oppgården, R 1969: Grusinventering i Kalmar län, V, norra länsdelen.
- Rudmark, L 1975: The deglaciation at Kalmarsund, south eastern Sweden. SGU ser C nr 713.
- 1980: Beskrivning till jordartskartan Kalmar NO/Runsten NV. SGU ser Ae nr 43.

- Sandegren, R, Sundius, N 1926: Beskrivning till kartbladet Skrikerum. SGU ser Aa nr 157.
- Svedmark, E 1904: Beskrivning till kartbladet Oskarshamn. SGU ser Ac nr 5.
- 1905: Beskrivning till kartbladet Vimmerby. SGU ser Aa nr 133.
- Svenonius, F 1905: Beskrivning till kartbladet Ankarsrum. SGU ser Aa nr 126.
- 1907: Beskrivning till kartbladet Västervik. SGU ser Aa nr 137.
 - 1914: Beskrivning till kartbladet Gamleby. SGU ser Aa nr 147.
- Weijman-Hane, G, Hörberg, J 1966: Principförslag till Kalmar-Nybroregionens och Ölands framtida vattenförsörjning.
- Wramner, P 1964: Särtryck ur grusinventering för Kronobergs län.

MEDDELANDEN FRÅN PLANERINGSAVDELNINGEN
FR O M 1984

- 1984:1 Vattenkvalitet i vattenrutschbanor.
- 1984:2 Gammelskogen i Ålhult.
- 1984:3 Fastställda skyddsområden för grundvattentäkter.
- 1984:4 Projektverksamhet inom länsplaneringen 1983-1984.
- 1984:5 Försurning - resultat av undersökningar 1983-84.
- 1984:6 Sammanställning av viktigare/intressanta projekt för oljeersättning i Kalmar län.
- 1984:7 Regionala riktlinjer för användningen av glesbygdsmedel i Kalmar län.
- 1984:8 Utvecklingsprogram för turismen i Kalmar län.
- 1984:9 Befolknings- och sysselsättningsprognos för 1990.
- 1985:1 Vem gör vad vid länsstyrelsen i Kalmar län och lokala skattemyndigheten i Kalmar fögderi.
- 1985:2-11 Översiktlig grusinventering för Kalmar län. Kommunvis redovisning av länets fastlandskommuner.
- 1985:12 Vegetation och markanvändning inom området Övetorp-Bäck-Vanserum på mellersta Öland.